

A környezetvédelem alapjai

Tárgykód: BMEVEMBA215

Tantárgy tematikai felelős: Dr. Jobbágy Andrea

címzetes egyetemi tanár

Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tsz.

Tantárgyfelelős: Dr. Tardy Gábor Márk

egyetemi adjunktus

Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tsz.

A tantárgy célja:

A tantárgy célja a **környezetvédelemmel kapcsolatos mérnöki szemlélet kialakítása**, megismertetni a hallgatókkal a környezet elemeit, a szennyezés fogalmát, a környezetvédelem alapvető módszereit, a globális környezeti problémákat, kihívásokat. A tantárgy megismerteti a hallgatókkal a környezetvédelem biomérnöki szempontból legfontosabb területeit: a szennyvíztisztítás alapjait, innovatív eljárásait, valamint a környezettoxikológia és talajremediáció alapjait és módszereit.

A tantárgy tematikája és követelményei

- **A környezetvédelem alapfogalmai** és története, az ökológia és a demográfia alapjai. Megújuló és nem megújuló energiaforrások, éghajlatváltozás, környezetvédelem és környezetpolitika (Tardó Gábor Márk)
  - **A szennyezőanyagok biodegradációjának** alapvető tényezői és a lebontás kinetikája
A **vízvédelem**, szennyvíztisztítás célja és alapvető biotechnológiái
Szervesanyag és N-eltávolítás (Jobbágy Andrea)
  - **A talajvédelem és környezettoxikológia** alapjai, fontosabb talajkezelési biotechnológiák, vegyianyagok környezeti kockázatának felmérése (Molnár Mónika)
  - **Követelmény: 2 félévközi ZH. ZH1: november 4. 14-16 CHC14 és december 9. 14-16 CHC14, pótZH december 18. 12-14 (Terem?)
Mindkét ZH-n érvényes pontszámot kell elérni!**
  - **Szeptember 23. szakmai nap**
  - **Előadások anyagai:**
<http://oktatas.ch.bme.hu/oktatas/konyvek/abet/kornyvedalap/>
-

A környezetvédelem alapjai

alapfogalmak, történet, globális problémák

<http://oktatas.ch.bme.hu/oktatas/konyvek/abet/kornyvedalap/>

Dr. Tardy Gábor
egyetemi adjunktus

Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

Az előadások tartalma

- I. Alapfogalmak**
  - II. Az ökológia alapjai**
  - III. A környezetvédelem története**
  - IV. Ózon-probléma**
  - V. Klímaváltozás**
  - VI. Energia-kérdés**
-

I. Alapfogalmak

Mi a környezet?

- **Általános definíció:** Környezet $\leftrightarrow$ rendszer – a rendszerre ható tényezők összessége
  - **Bioszféra:** A földfelszínnek és az atmoszférának az a szintje, amelyben élő szervezetek találhatóak, valamint az a térség, amelyben az élőlény és a környezet kölcsönhatásai megnyilvánulnak, és amelyek együttesen alkotják a teljes környezeti rendszert. **Az élővilág szerveződésének az egész földi életet átfogó, legmagasabb szintje a bioszféra.**
  - **Környezetvédelem szempontjából:** A világnak azon része, amellyel az ember kölcsönhatásban van.
-

A környezet elemei

- Föld (Litoszféra)
  - Víz (Hidroszféra)
  - Levegő (Atmoszféra)
  - Élővilág (Ökoszisztémák)
  - Táj (Védett és nem védett kultúrtáj)
  - Épített környezet (Lakó- és iparterület, út)
-

Mi a környezetszennyezés?

- Minden olyan emberi tevékenység, amely a környezet valamely elemének állapotát hátrányosan befolyásolja.

Formái:

- Anyag
  - Energia
    - Zaj
    - Fény
    - Sugárzás
- } környezetbe bocsátása
-

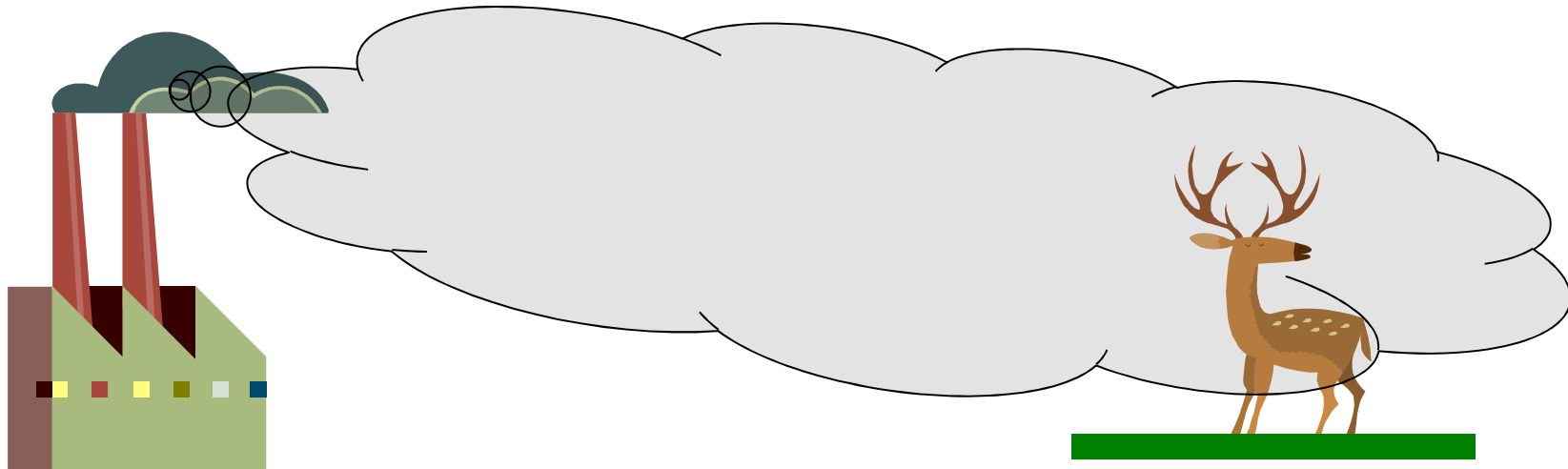

A környezet elemei (bővítve)

- Föld (Litoszféra)
- Víz (Hidroszféra)
- Levegő (Atmoszféra)
- Élővilág (Ökoszisztémák)
- Táj (Védett és nem védett kultúrtáj)
- Épített környezet (Lakó- és iparterület, út)

-
- **Veszélyes anyagok, technológiák**
  - **Hulladékok, zaj, rezgés, sugárzás**
-

A szennyezés általános folyamata

Szennyező forrás

Transzport folyamat

Hatásviselő

Emisszió

Transzmisszió

Immisszió

Szennyezőanyag kibocsátás

Szennyezőanyag terjedése

Szennyezőanyag koncentrációja

Anyagáram [M / T]

Sebesség [L / T]

Koncentráció [M / V]

A környezeti hatások csoportosítása

- Térbeli kiterjedés szerint:

lokális → regionális → globális

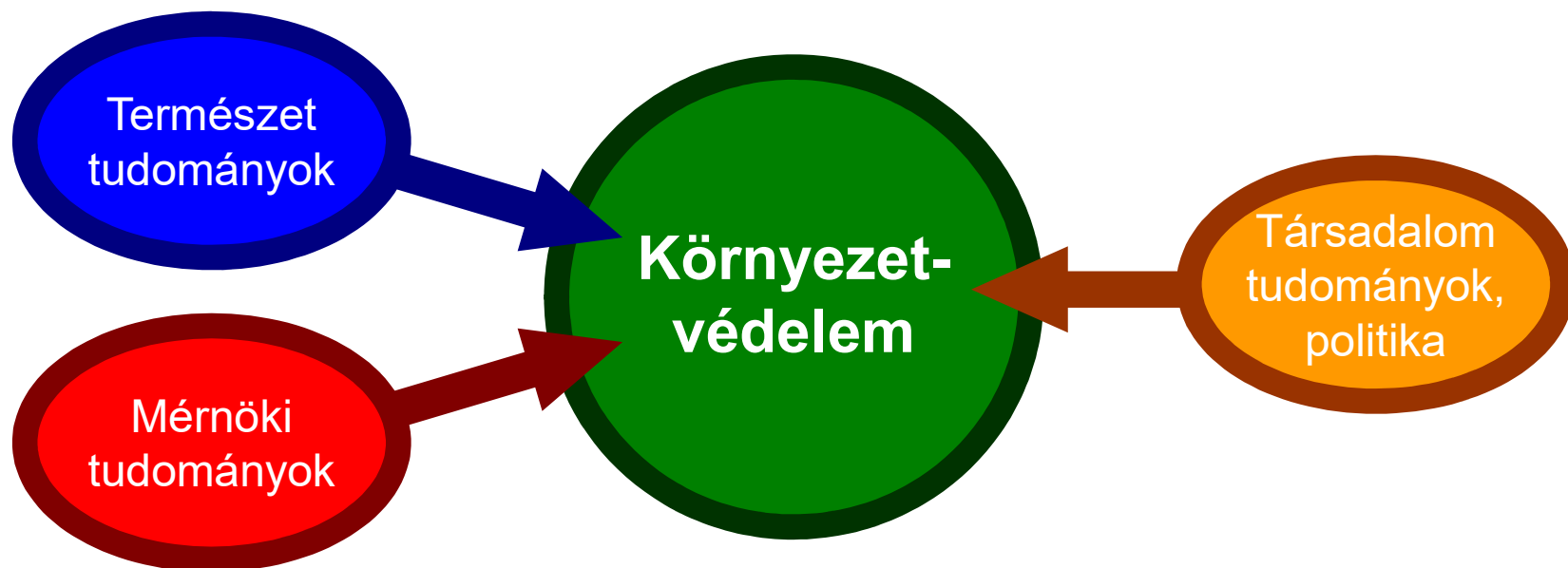
- Időbeliség és előrejelezhetőség szerint:

állandósult, lökészerű; sztochasztikus, determinisztikus

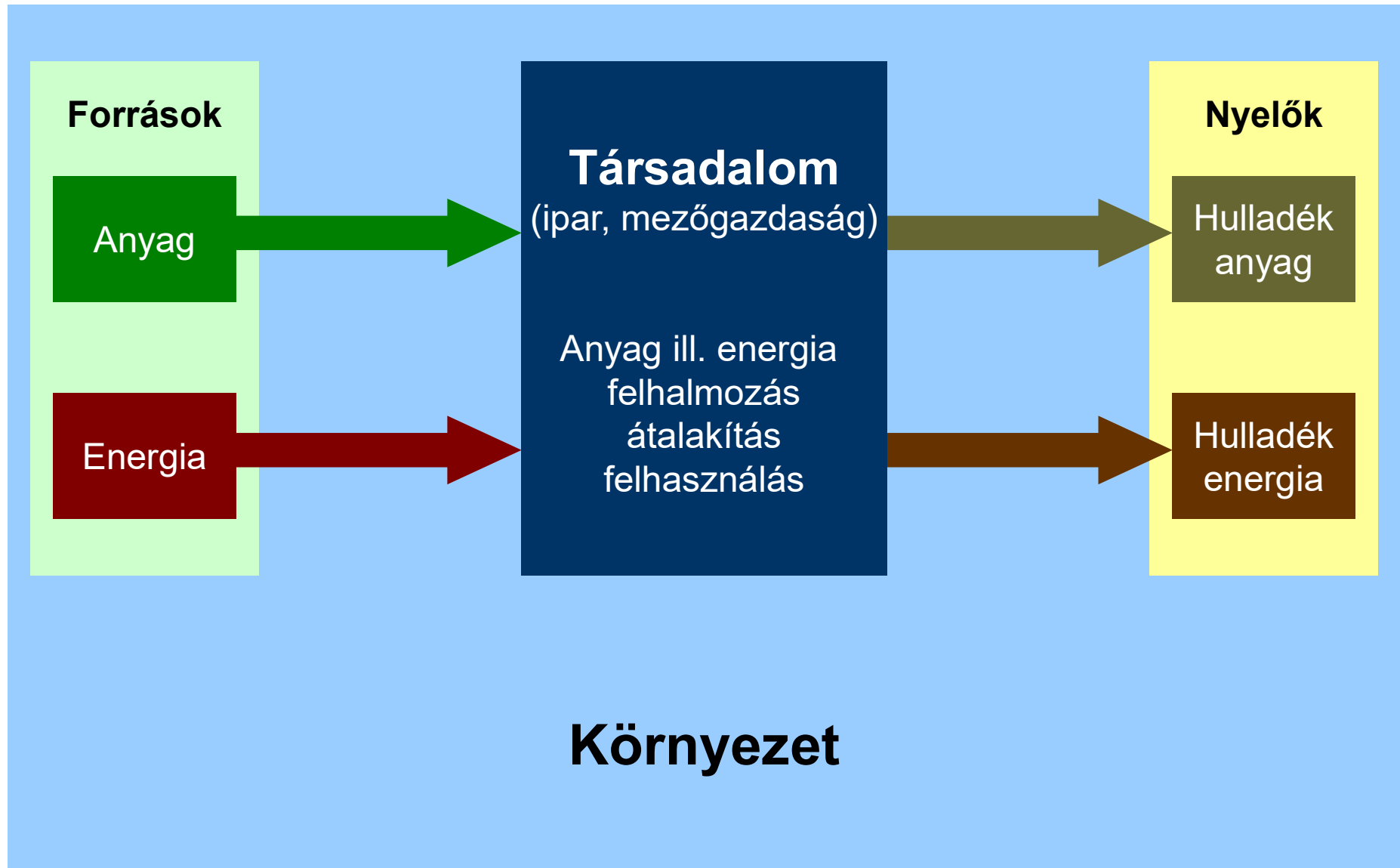
- Szinergikus ill. antagonistista hatások
-

Mi a környezetvédelem?

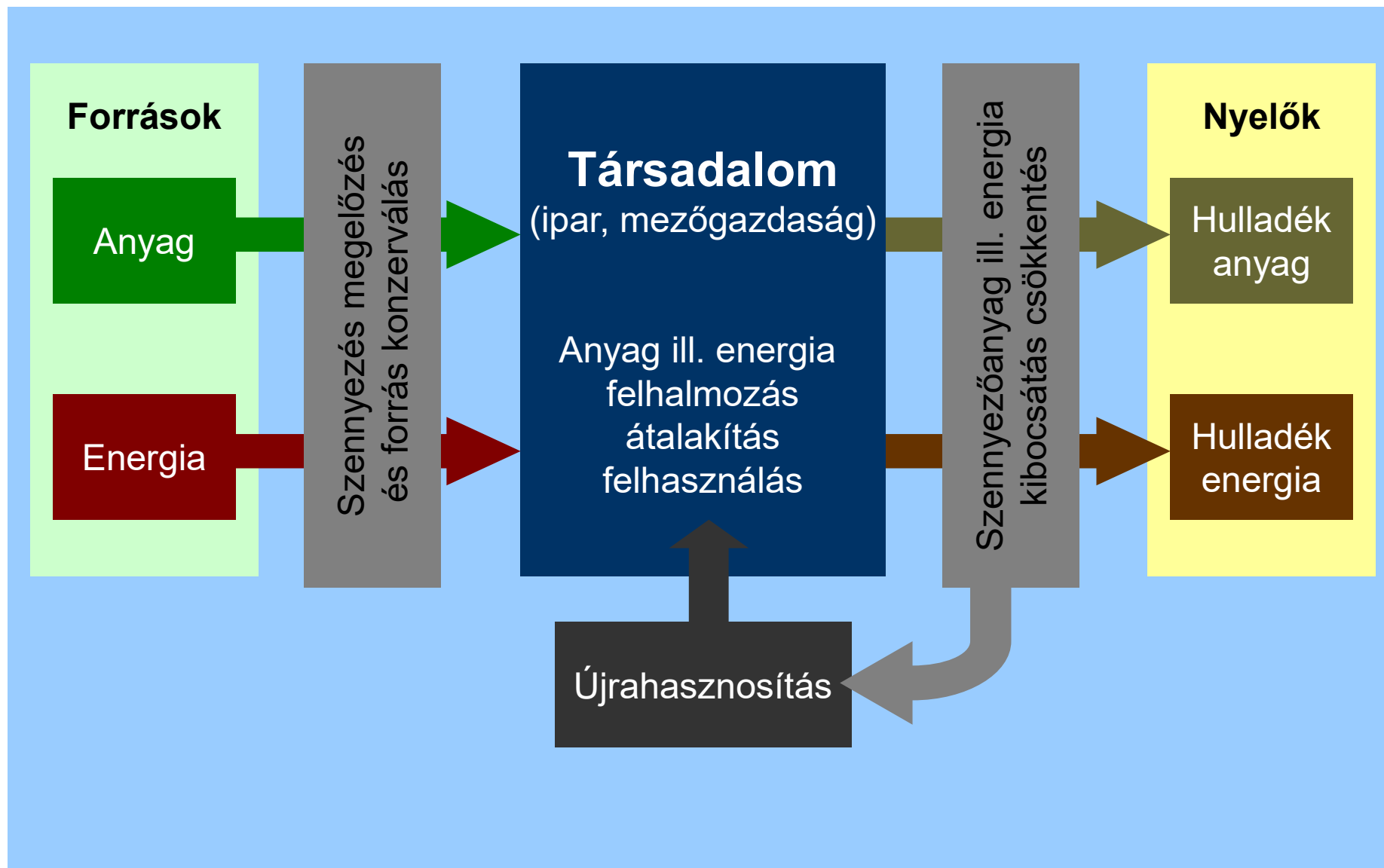
- A **környezetvédelem társadalmi tevékenység**, amely az emberi társadalom által saját ökológiai létfeltételeiben (saját maga által) **okozott károsodások megelőzésére**, a károk **mérséklésére** vagy **elhárítására** irányul.

Környezet és társadalom kapcsolata

Környezet és társadalom kapcsolata

A környezetvédelem alap típusai

- **Extenzív környezetvédelem:**

a szennyező technológia káros hatásainak megszüntetésére vagy csökkentésére hozzák létre a folyamathoz közvetlenül vagy áttételesen kapcsolódó környezetvédelmi technológiai rendszert.

„Csővégi technológiák”

- **Példa:** katalizátor

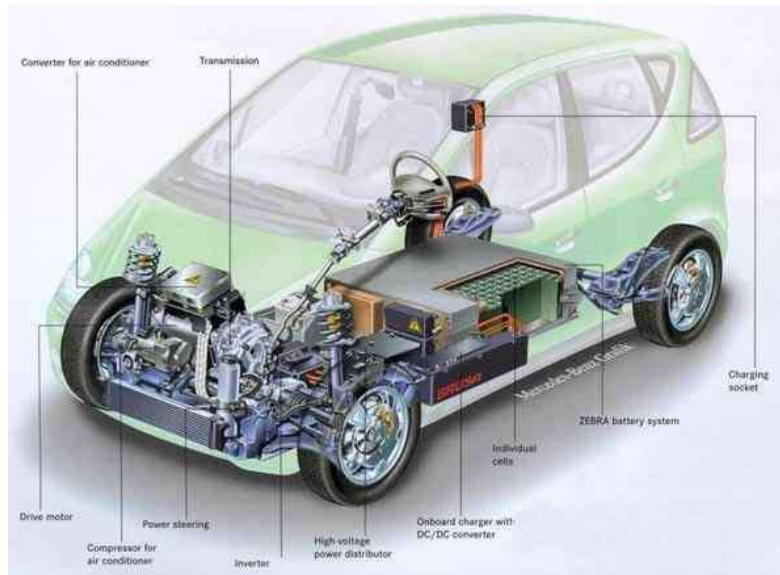

A környezetvédelem alap típusai

- **Intenzív környezetvédelem:**

ún. tiszta technológiák kialakítása, hosszú távon a környezetvédelem valós megoldása.

- **Példa:** elektromos v. hibrid járművek

II. Az ökológia alapjai

Ökológia

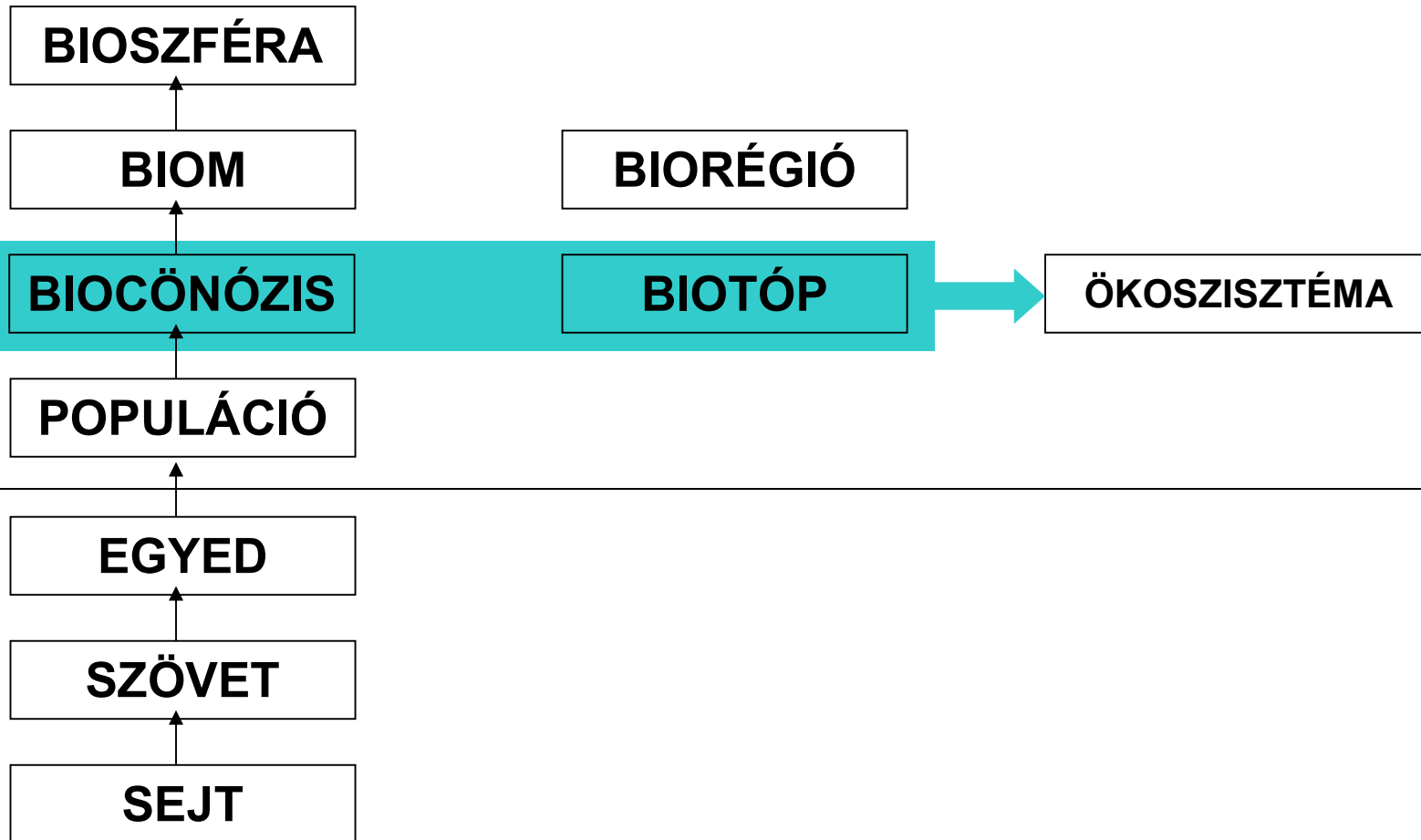
- A környezetvédelem egyik legfontosabb háttértudománya
  - Az élőlények és környezetük kölcsönhatásait vizsgáló tudományág (Ernst Haeckel, 1866)
  - Az egyed feletti szerveződési szinten vizsgálja a biológiai folyamatokat
-

Az élővilág szerveződési szintjei

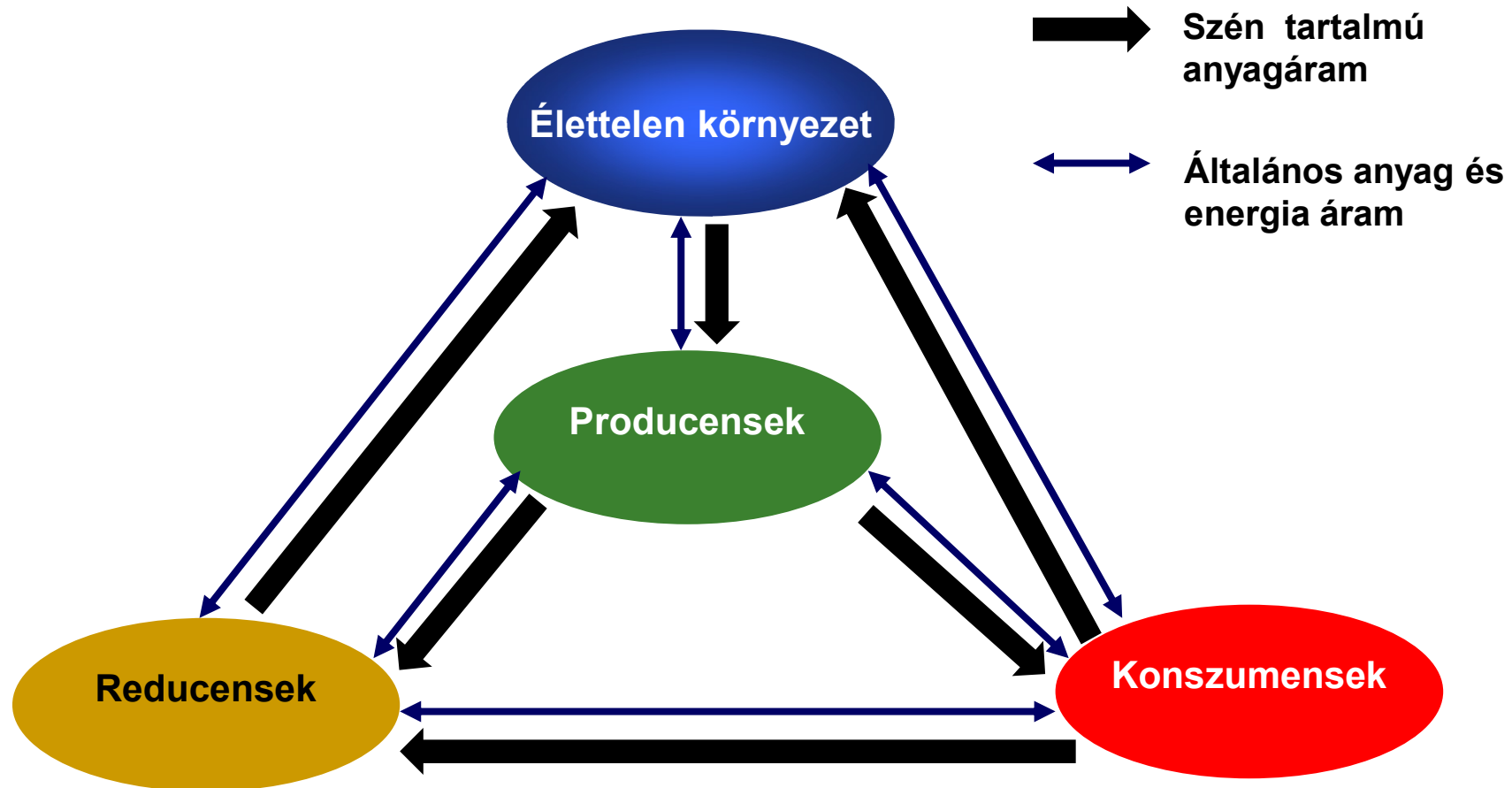
Szerveződési szint

Élőhely

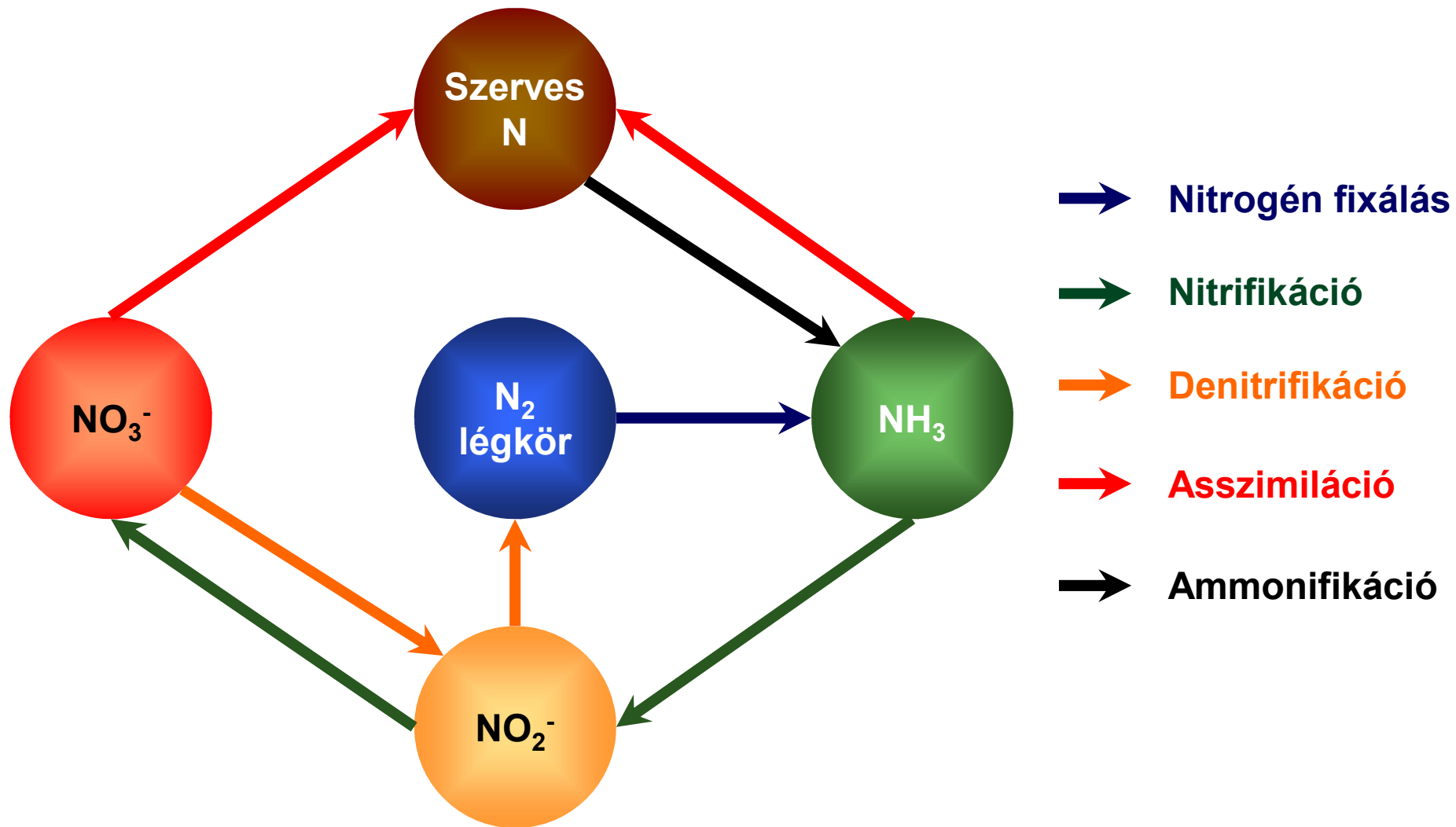
Rendszer

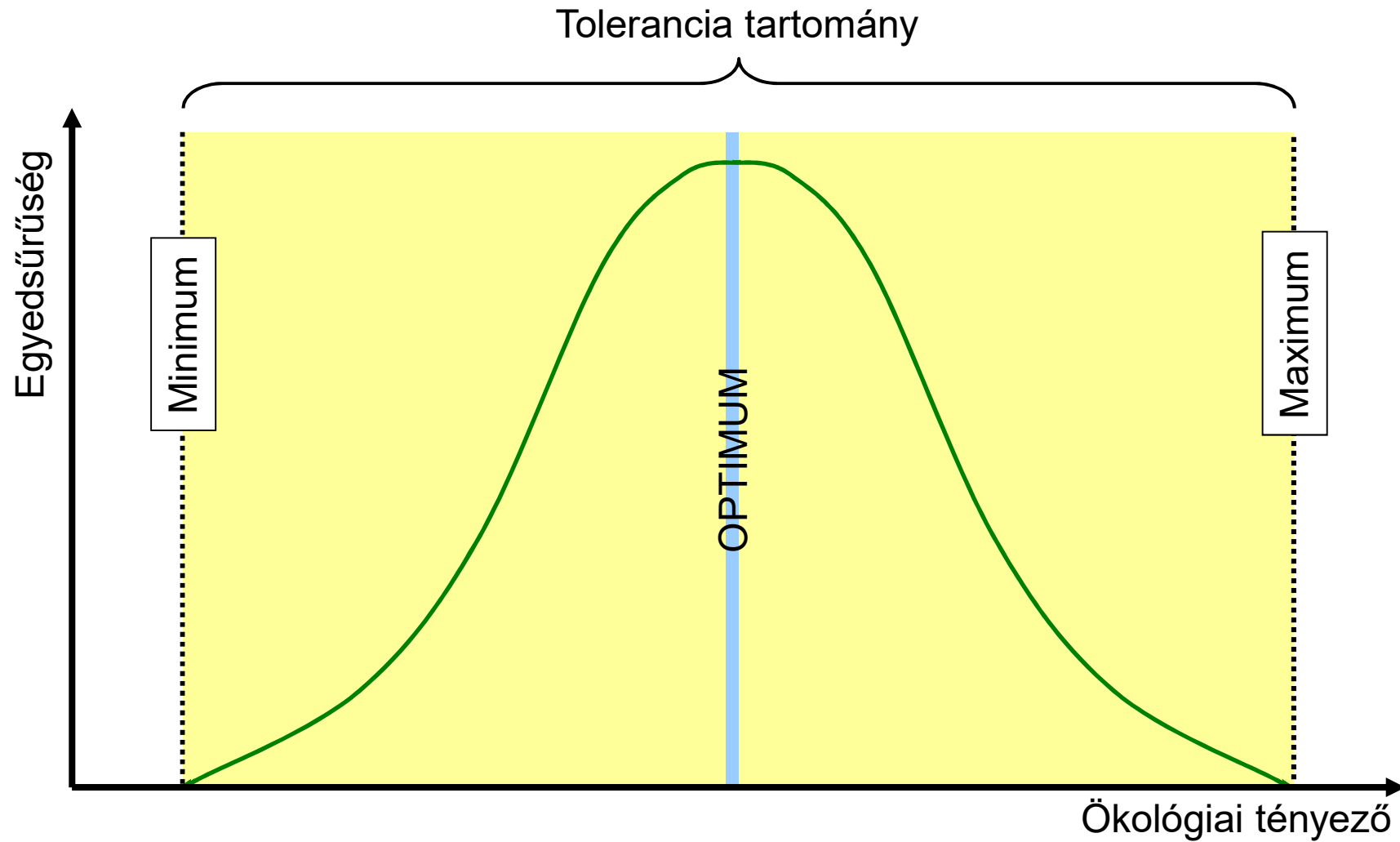
Az ökoszisztémák felépítése és modellje

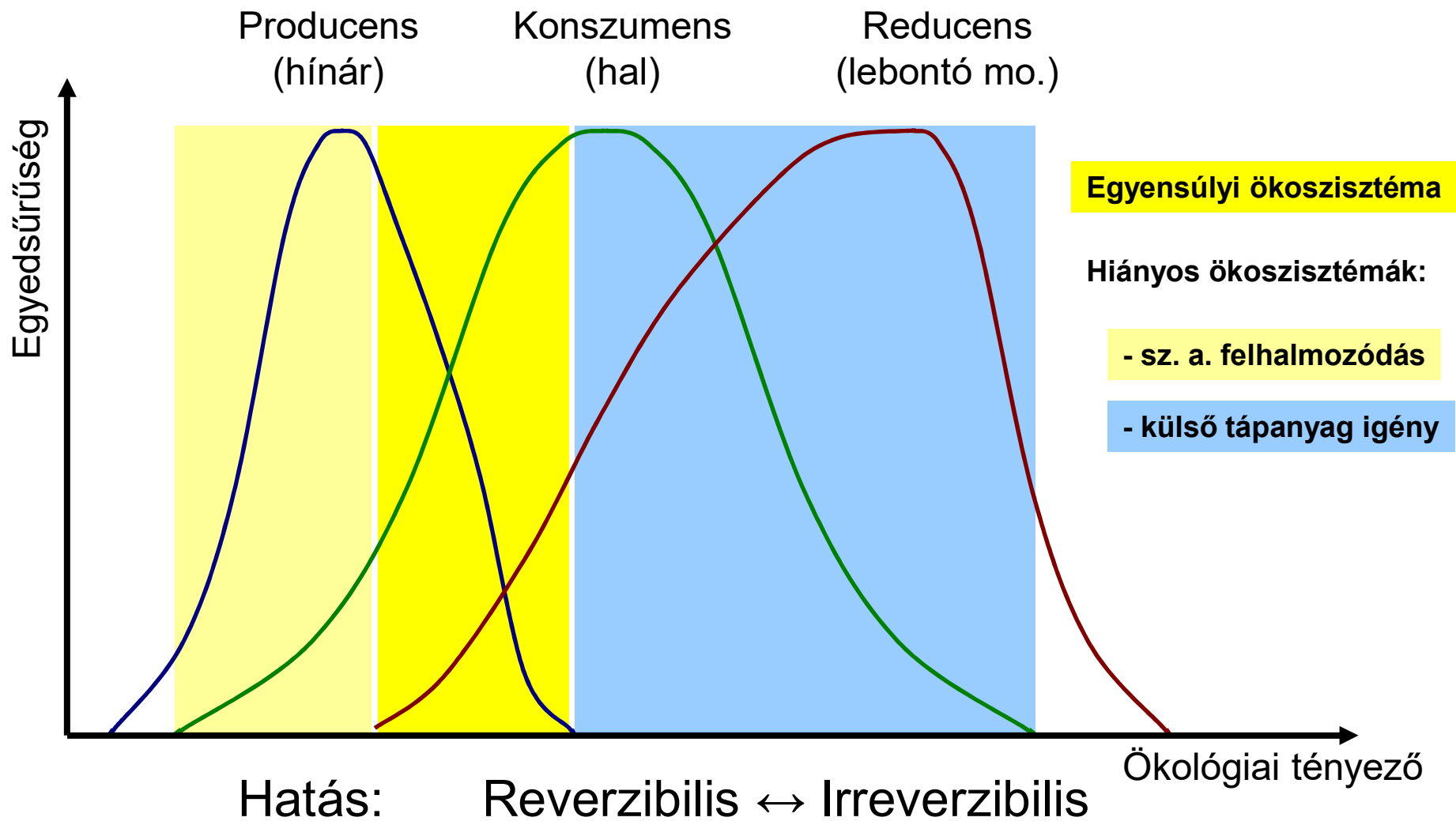
A nitrogén ciklus

Az ökológiai tényezők hatástartományai

Az ökológiai rendszer stabilitása

Gaia elmélet

- Gaia, istennő a görög mitológiában: a földanya
- James Lovelock (1960-as évek)
- Ökológiai elmélet, amely a Földet, annak minden élő és élettelen elemével együtt egy egységes rendszerként kezeli.
- → A föld egy „organizmus”.
- Föld-homeosztázis

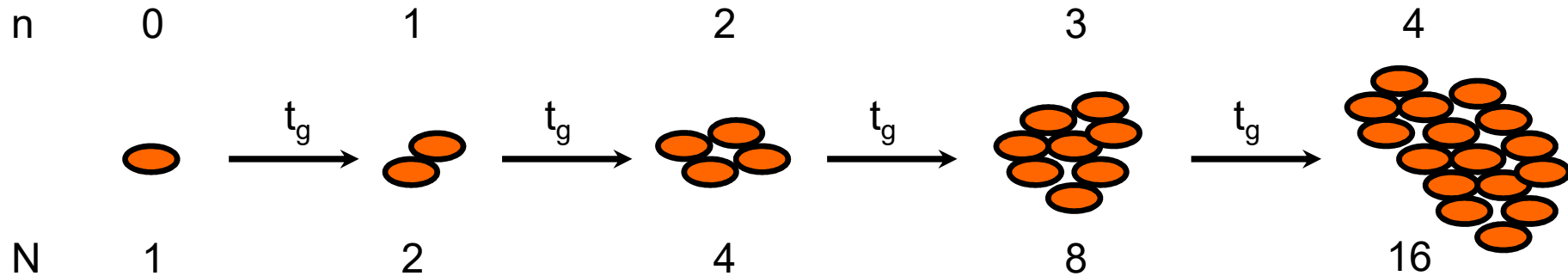

A populációdinamika alapjai

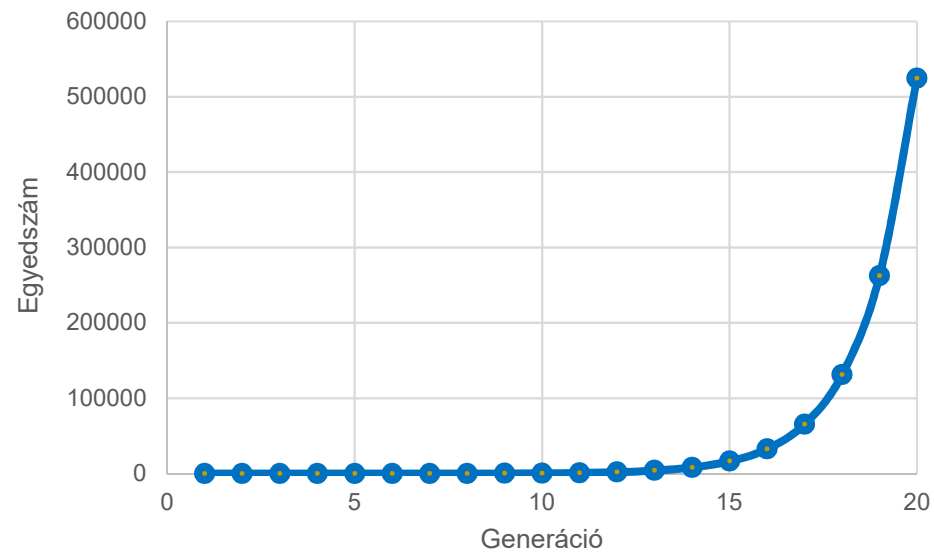
- Az élőlények népességének az időbeli és térbeli változásait vizsgáló tudományág.
  - Demográfia: struktúrált populációkkal foglalkozik
    - Nemzedékváltás
    - Migrációs változások
    - Koreloszlás
-

Az exponenciális növekedés

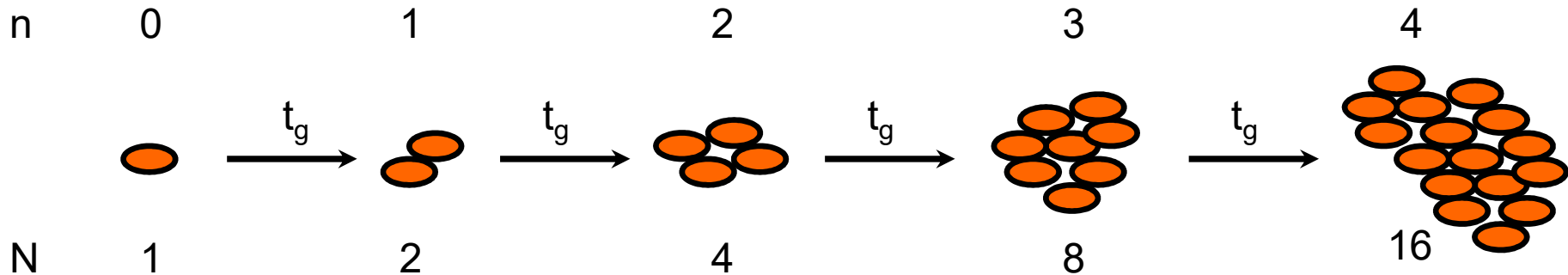

$$N = N_0 \cdot 2^n$$

$$N = N_0 \cdot 2^{\frac{t}{t_g}}$$

Az exponenciális növekedés

$$N = N_0 \cdot 2^n$$

$$N = N_0 \cdot 2^{\frac{t}{t_g}}$$

$$\frac{dX}{dt} = \mu \cdot X$$

Egyedsűrűség/koncentráció
[M/V]

Fajlagos növekedési
Sebesség [1/T]

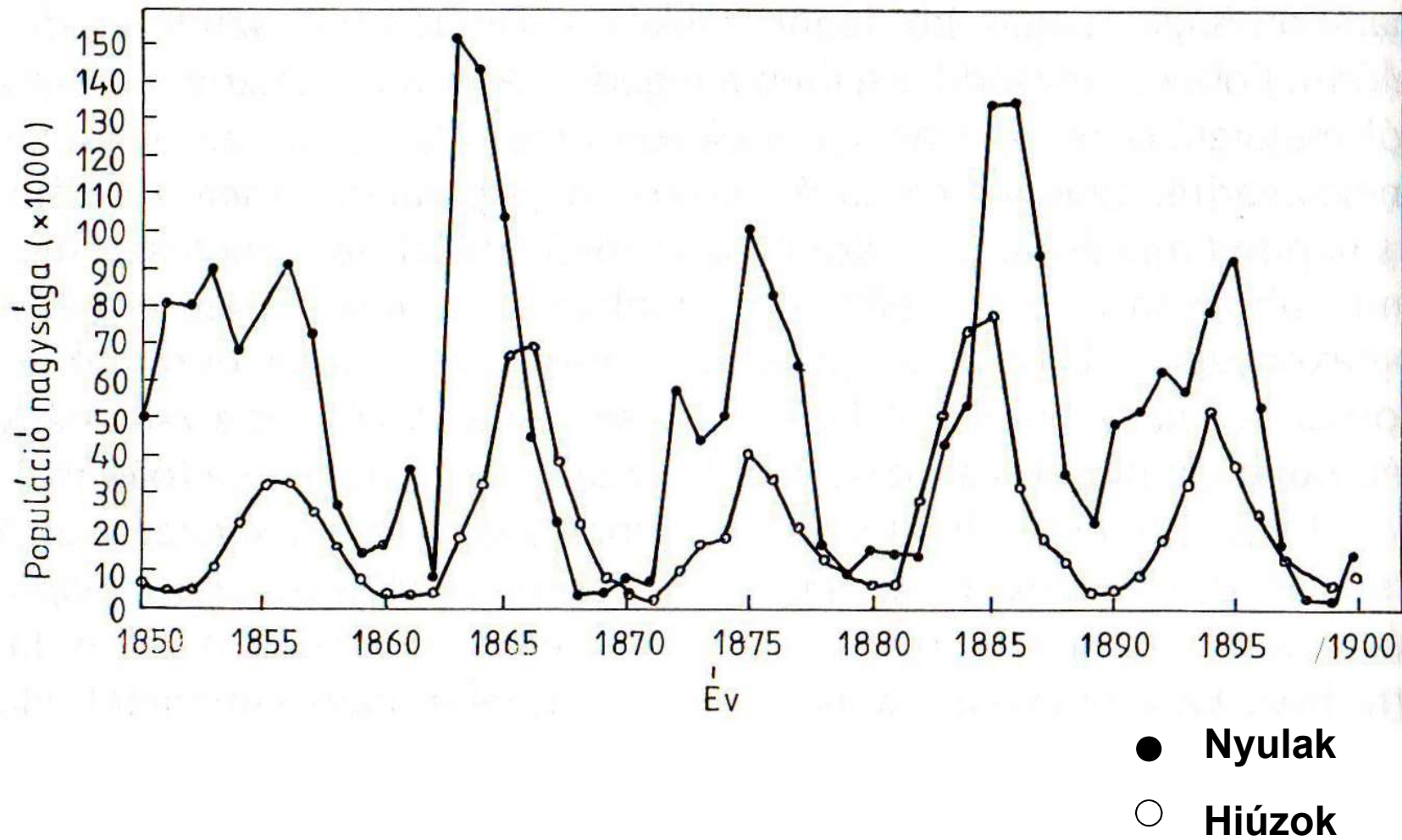
Predáció – A Volterra-Lotka modell

$$\frac{dX_{ny}}{dt} = \mu_{ny}X_{ny} - \gamma X_{ny}X_h$$
$$\frac{dX_h}{dt} = -b_hX_h + \varepsilon\gamma X_{ny}X_h$$

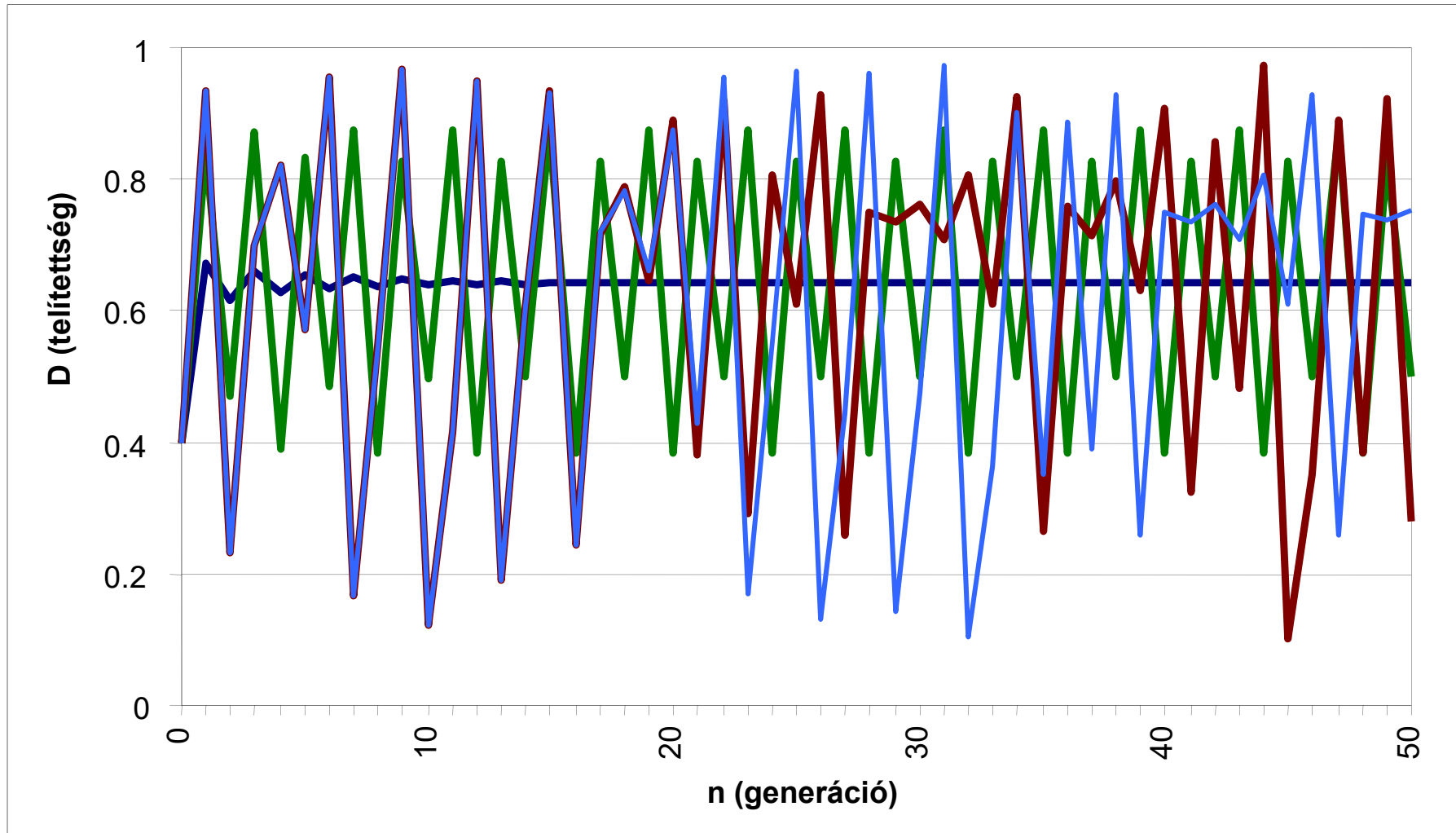

Predáció – A Volterra-Lotka modell

Kaotikus ökológiai rendszerek

$$D_{n+1} = rD_n(1 - D_n) \quad r=2,8 \quad r=3,5 \quad r=3,9 \quad r=3,900001$$

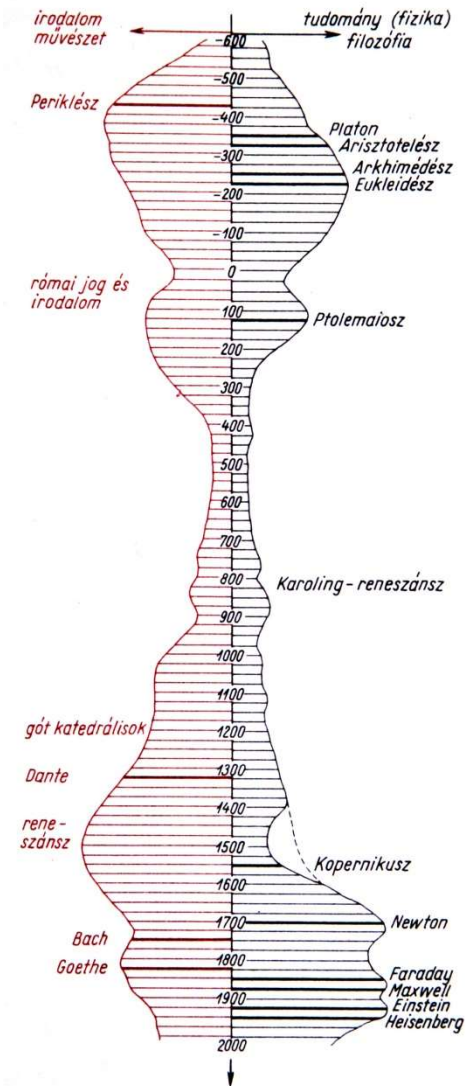

III. A környezetvédelem története

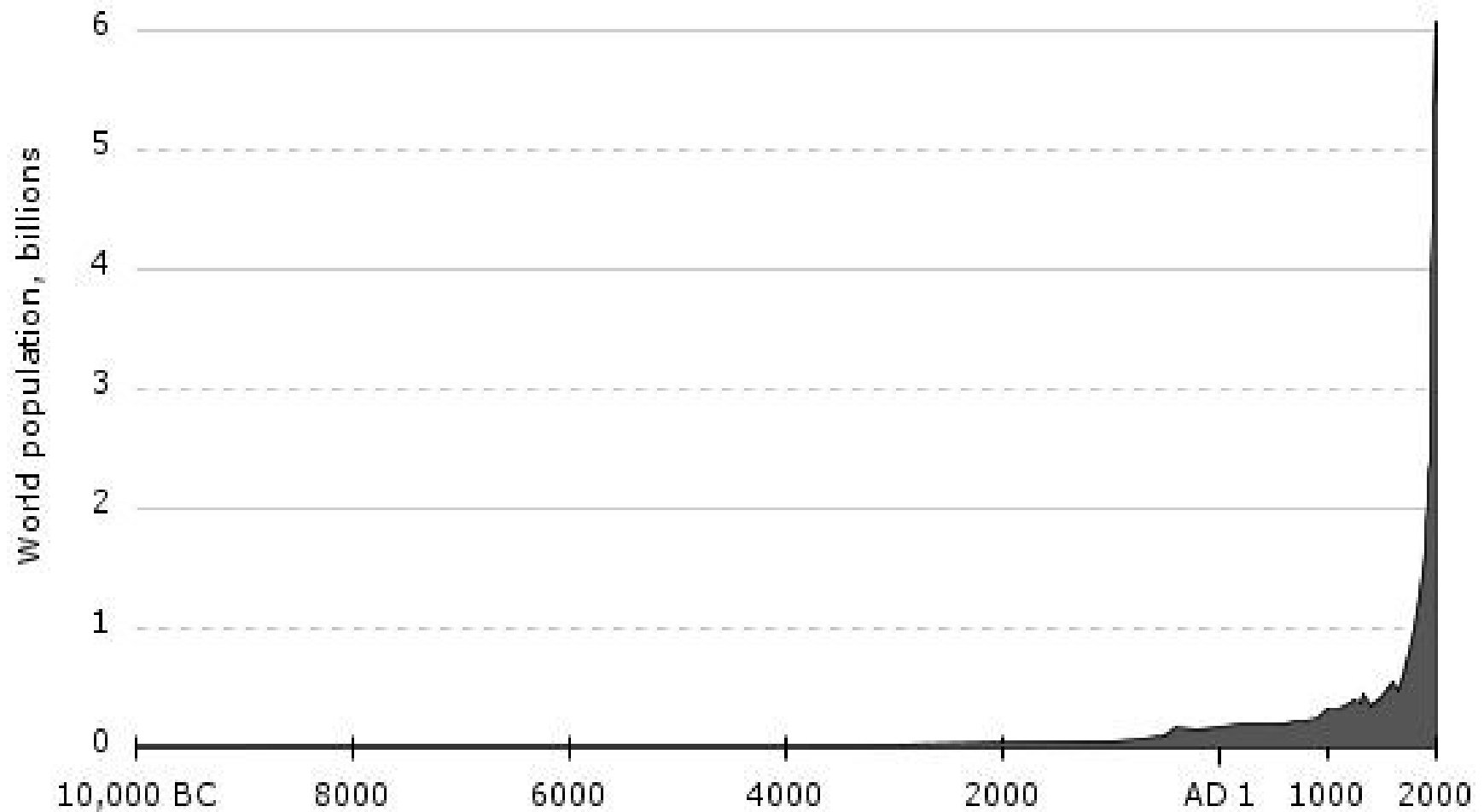
A környezetvédelem története

- **Őskor:**
  - vadászat, gyűjtögetés
  - legeltetés, földművelés
- **Ókor:**
  - bányászat, ipar, földművelés
  - lokális környezeti hatások
- **Középkor:**
  - városiasodás, csatornázás
  - hulladék, járványok
- **Újkor:**
  - ipari forradalom
  - mezőgazdaság, ipar, népesség ugrásszerű növekedése
  - regionális problémák
  - környezetvédelmi, közegészségügyi intézkedések

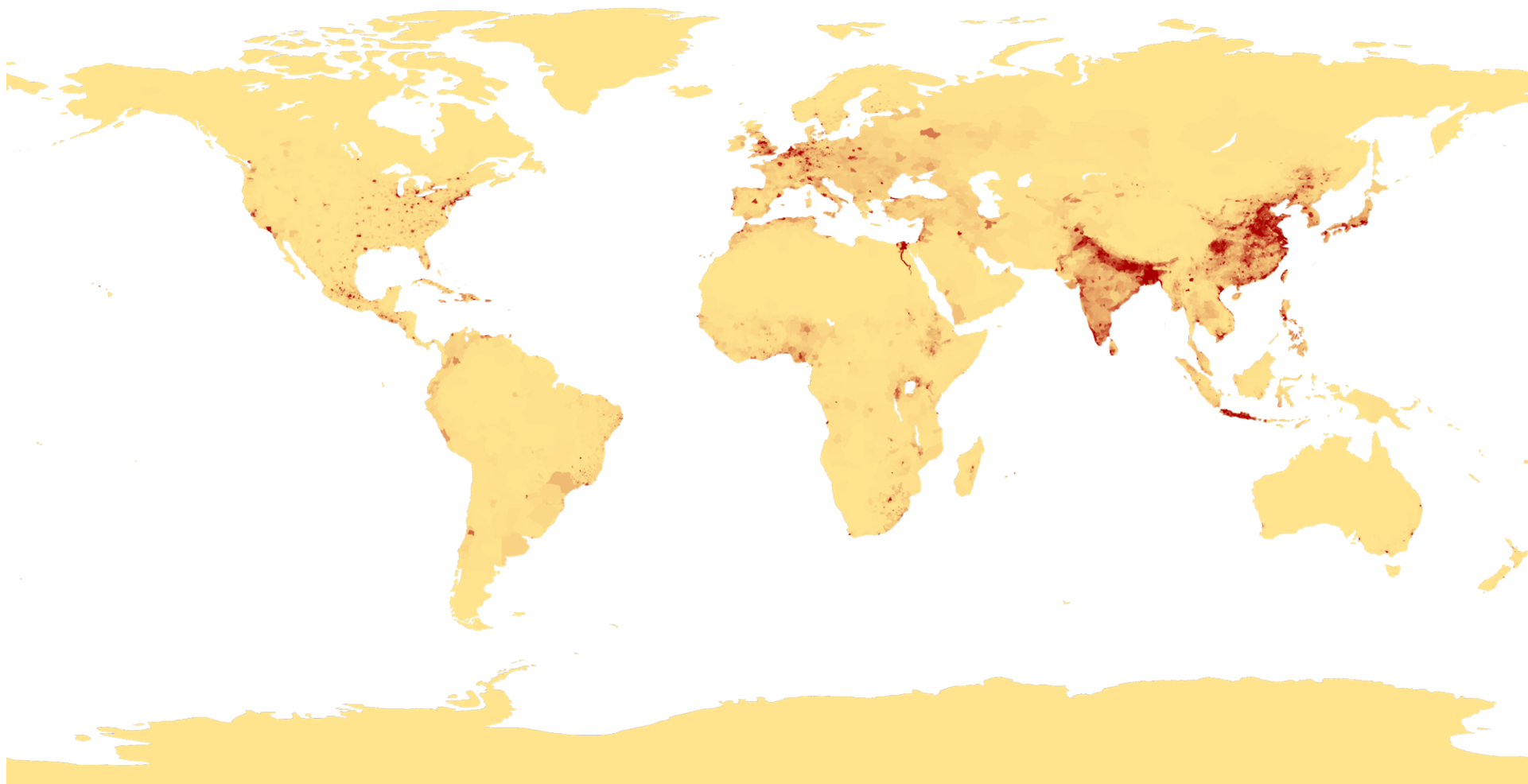

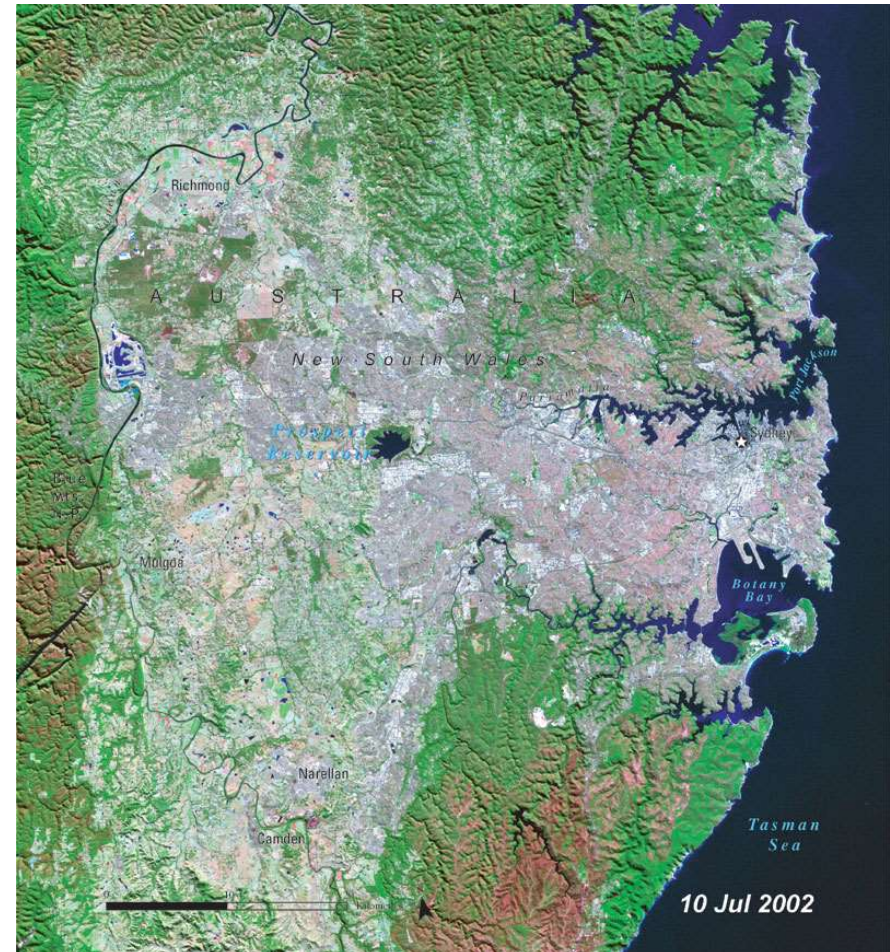
A világ népessége

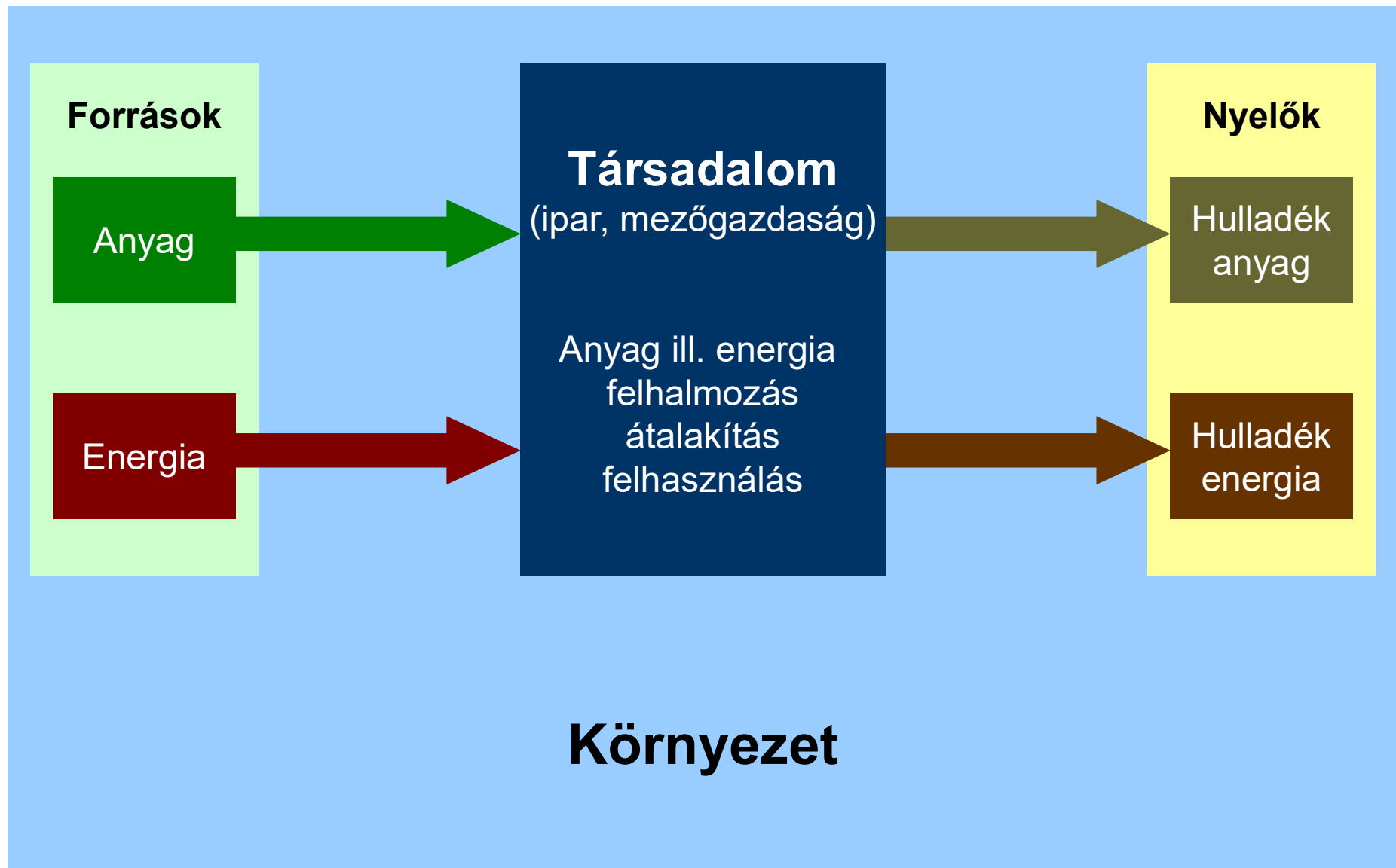
A világ népessége

A beépített terület növekedése (Sydney)

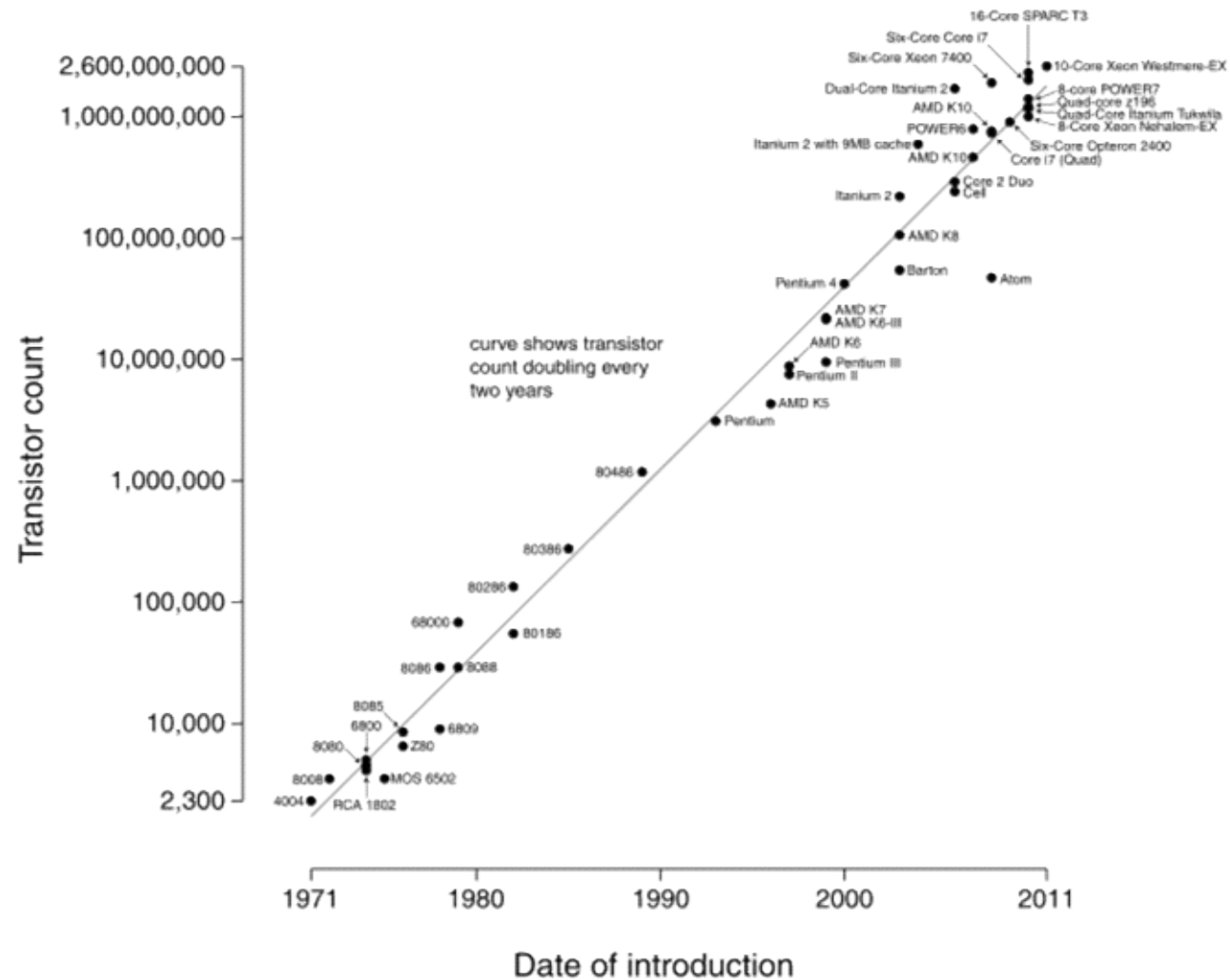

Környezet és társadalom kapcsolata

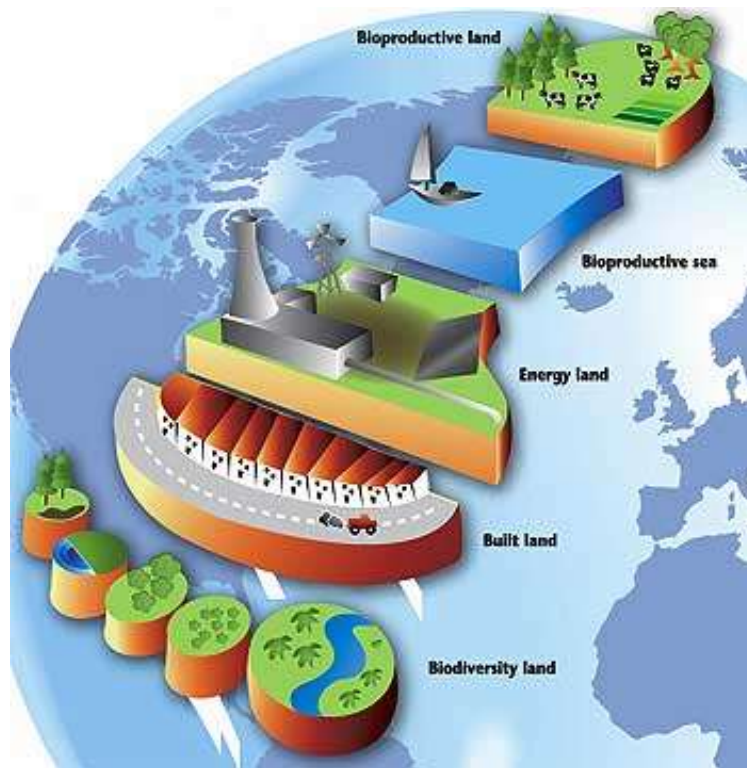
Moore törvénye

Microprocessor Transistor Counts 1971-2011 & Moore's Law

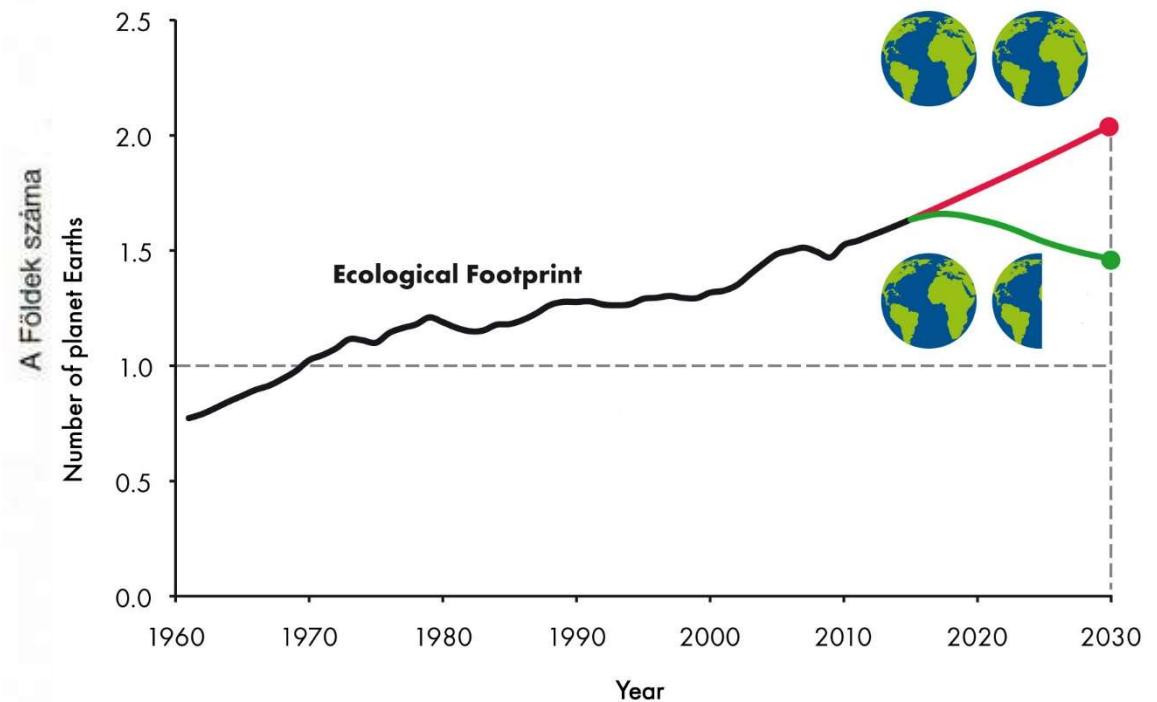

Az ökológiai lábnyom

- Az a földterület, amely biztosítja az adott embercsoport ellátásához szükséges forrásokat.

How many Earths does it take to support humanity?

Római klub - 1968

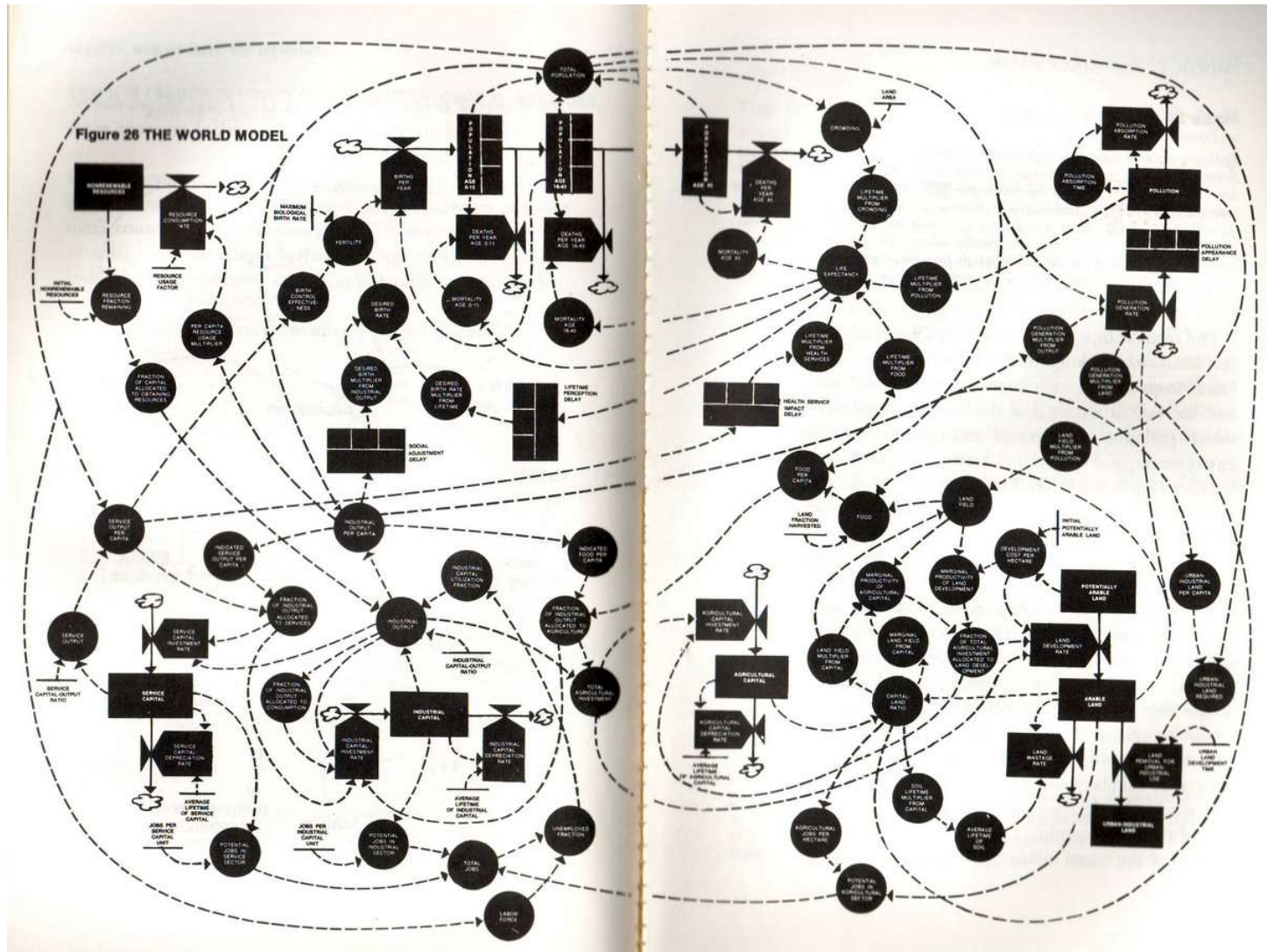
- The Predicament of Mankind (Veszélyhelyzetben az emberiség)

A globális rendszerek matematikai modellezésének szükségessége

- Limits to Growth (A növekedés határai)
(Do. Meadows, De. Meadows, J. Randers, W. Behrens)
  - World3 modell rendszer
Fő elemei: népesség, vagyon, élelem, energiaforrások, szennyezés
-

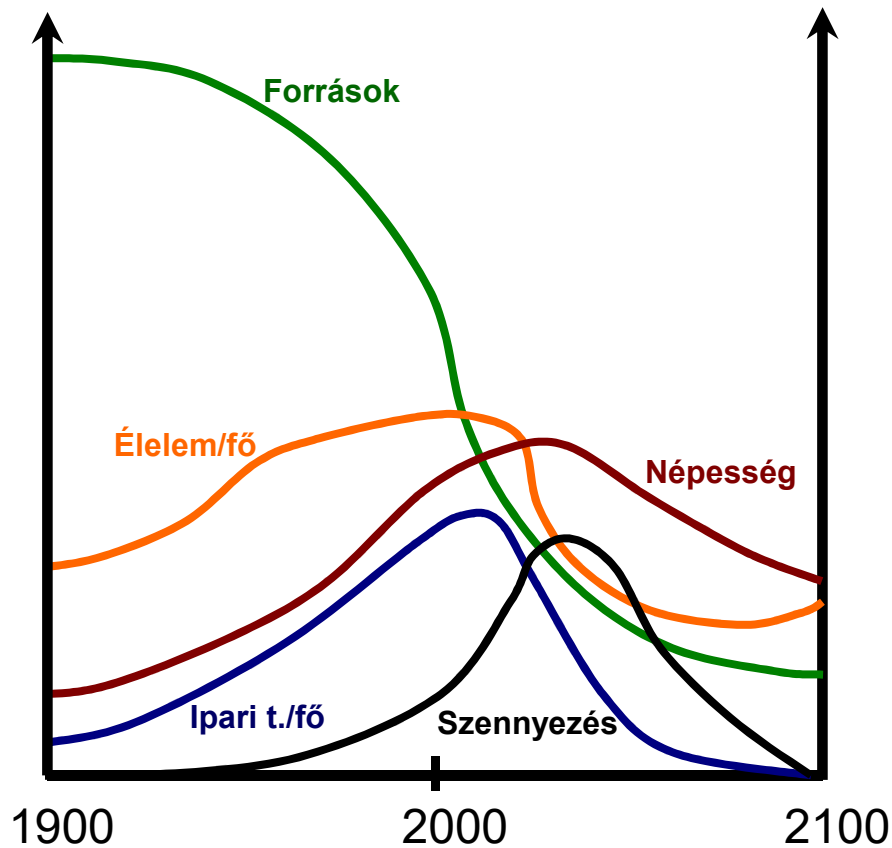
A World3 világmódel

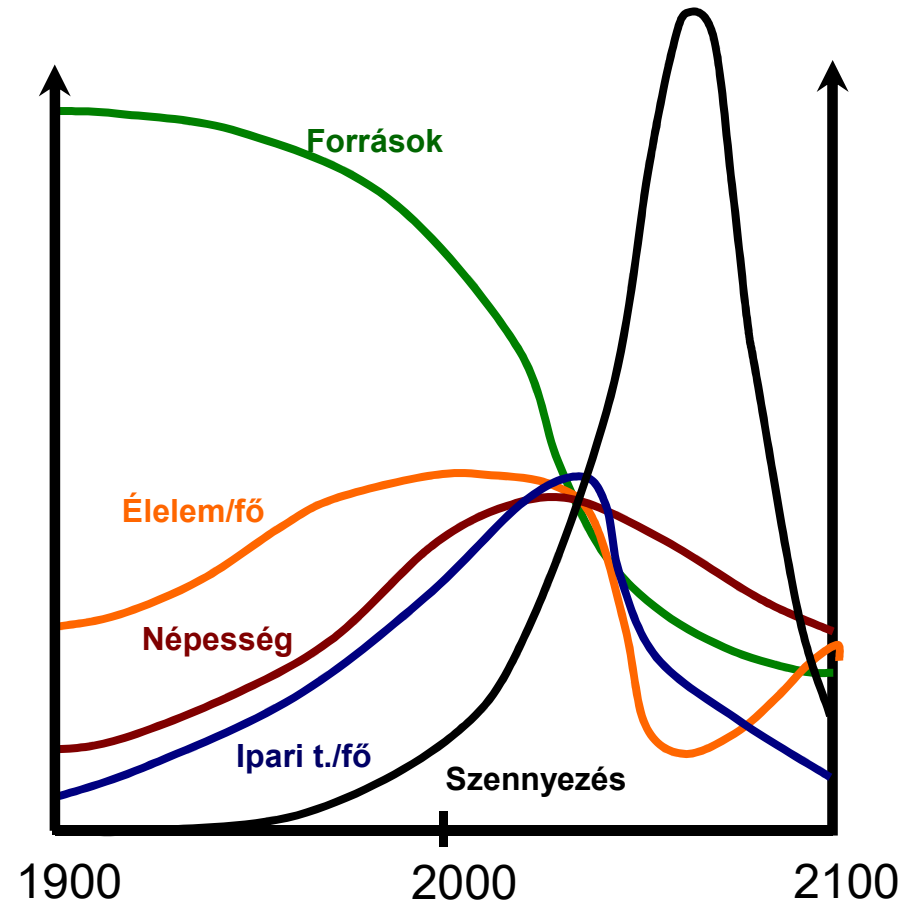

A modellezés főbb eredményei

Eredeti előrejelzés

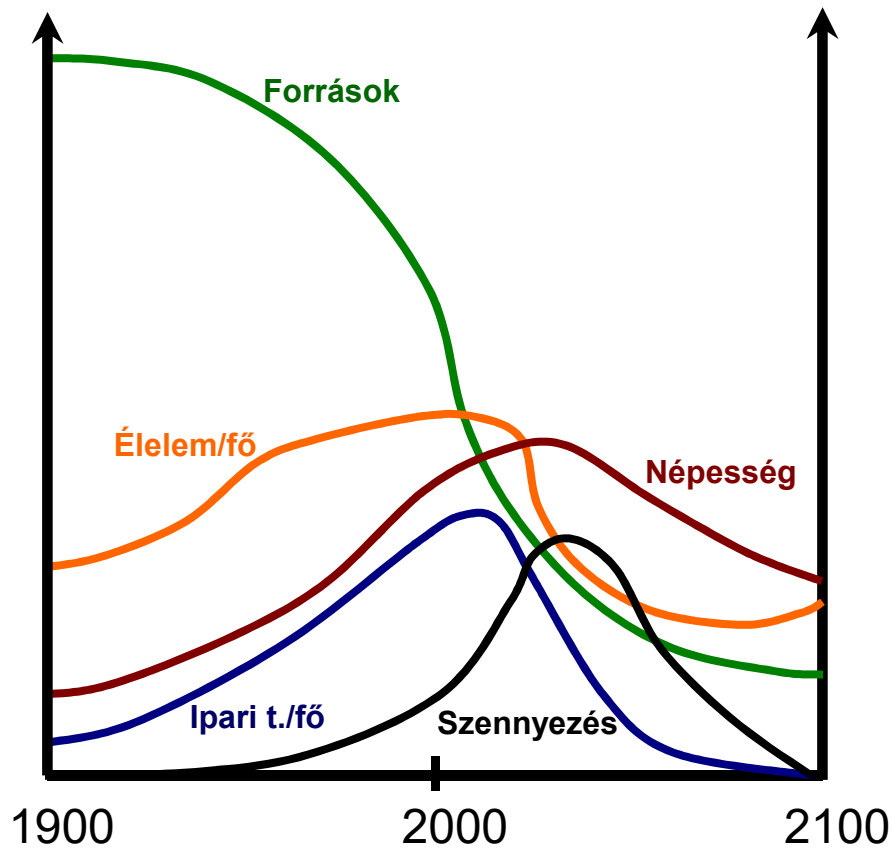
Források megduplázódása

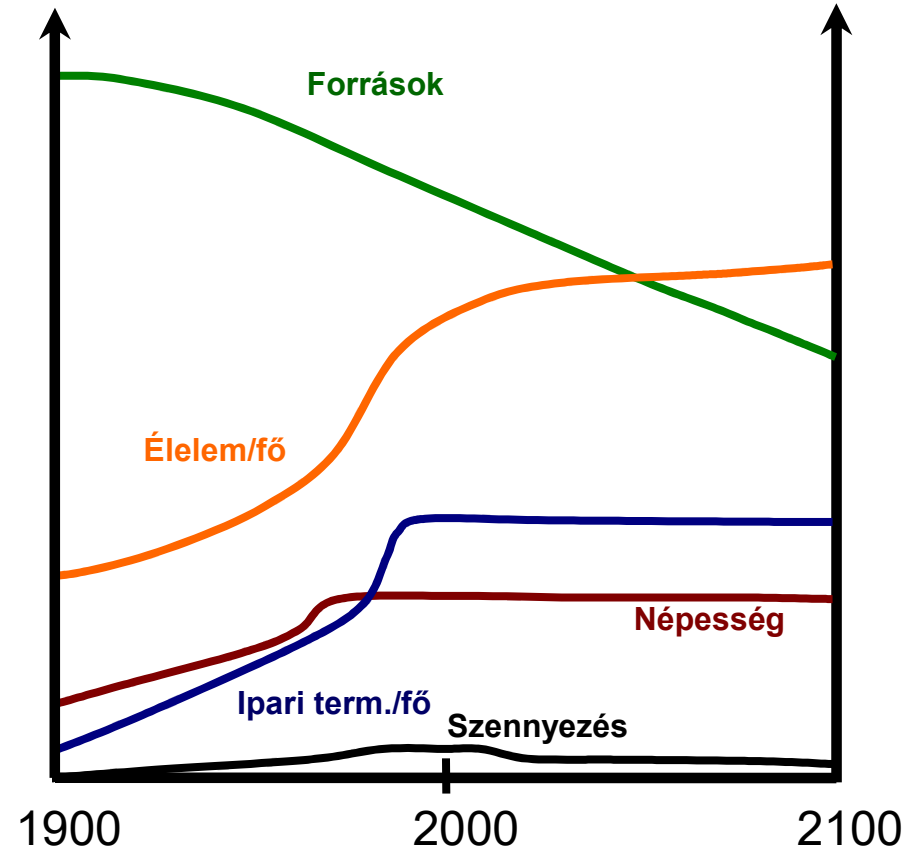
Túllövés → Kollapszus

A modellezés főbb eredményei

Eredeti előrejelzés

Stabil világmodell

Nemzetközi környezetvédelmi együttműködés

1972 Stockholm – ENSZ I. Környezetvédelmi Világértekezlet
UNEP (United Nations Environment Programme) létrehozása

Stratégia: 0 növekedés

1975 Helsinki – Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet
Környezetbiztonság

1979 Genf – Első összeurópai környezetvédelmi egyezmény
Levegő Keretegyezmény

1984-1987 – Brundtland Bizottság = ENSZ Környezet és Fejlődés
Világbizottság
Közös jövőnk (Our common future) – **Fenntartható fejlődés**
fogalmának bevezetése

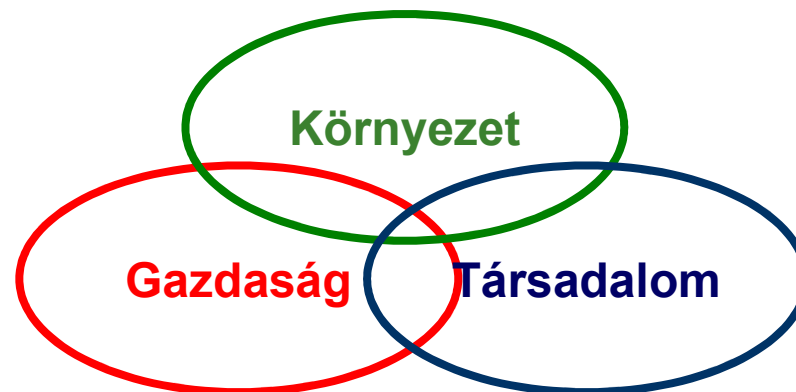
A fenntartható fejlődés (sustainable development)

- „Olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy csökkentené a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy azok kielégítsék saját szükségleteiket.”

(Közös jövőnk: Brundtland bizottság, 1987)

- „A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg.”

(Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió, 2000)

Nemzetközi környezetvédelmi együttműködés

1992 Rio de Janeiro – ENSZ II. Környezetvédelmi Világértekezlet

Riói Nyilatkozat a Fenntarthatóságról

AGENDA21 – Feladatok a XXI. Századra

Erdőkre vonatkozó elvek

Biológiai Sokféleségről szóló Egyezmény

Éghajlatváltozási Keretegyezmény

2002 Johannesburg – ENSZ Fenntartható Fejlődés Világkonferencia

Politikai nyilatkozat és végrehajtási terv

Szociális viszonylatban: egészségügy, energia, szegénység, stb.

Környezetvédelmi viszonylatban: vegyi anyagok, halászat, biodiverzitás, stb.

2012 RIO +20 – „The future we want” (AGENDA21-re vonatkoztat vissza)

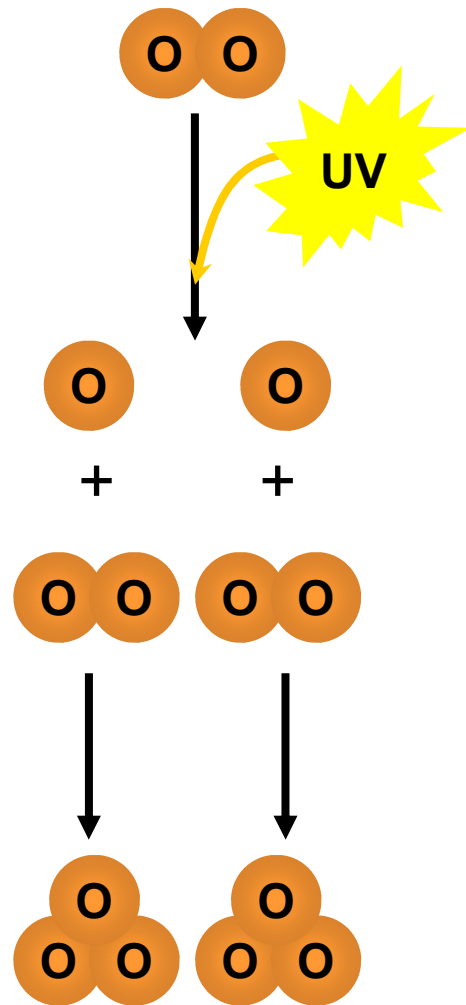

IV. Ózon-probléma
Egy sikertörténet???

Az ózon keletkezése és az ózonréteg

- Ózonréteg: 15-35 km-re a Föld felszínétől
- A légköri ózon 90%-át tartalmazza.
- Az ózon réteg abszorbeálja a földi atmoszférát érő UV sugárzás 97-99%-át.
- Az UV-B sugárzásnak DNS-károsító hatása van → bőrrák.
- Mivel a különböző élőlények különbözőképpen érzékenyek, felborítja az ökoszisztémák belső egyensúlyát.

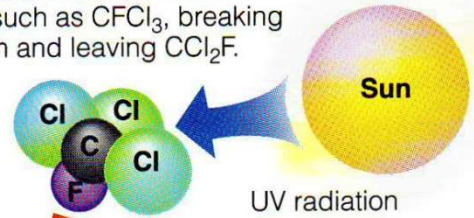
A CFC-k jelentősége a XX. században

- **1928** – Freonok (klór-fluoro-karbon, CFC) feltalálása
hőszigetelő, hűtőfolyadék, hajtógáz
nem toxikus → légkörbe bocsátható
  - **1950 - 1975** – A világ CFC termelése exponenciálisan növekszik (*7,6)
Európa: 0,9 kg CFC/fő/év
  - **1974** – Tudományos publikációk az ózonréteg mérhető károsodásáról → összefüggésbe hozva a CFC-kkel
(Mario Molinari, Sherwood Rowland, Paul Crutzen – Nobel d. 1995)
  - **1985** – Cikk a „Nature”-ben az ózonlyukról
-

A CFC-k ózon károsító hatása

Ultraviolet light hits a chlorofluorocarbon (CFC) molecule, such as CFCl_3 , breaking off a chlorine atom and leaving CCl_2F .

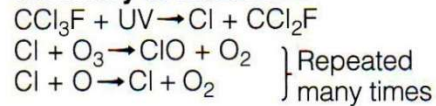

Once free, the chlorine atom is off to attack another ozone molecule and begin the cycle again.

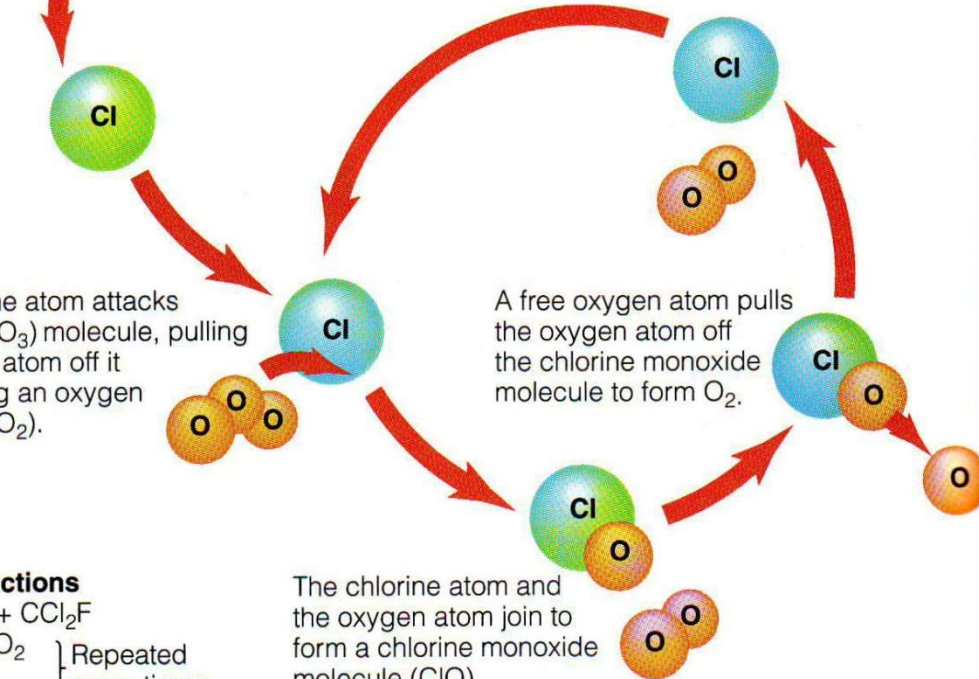
The chlorine atom attacks an ozone (O_3) molecule, pulling an oxygen atom off it and leaving an oxygen molecule (O_2).

A free oxygen atom pulls the oxygen atom off the chlorine monoxide molecule to form O_2 .

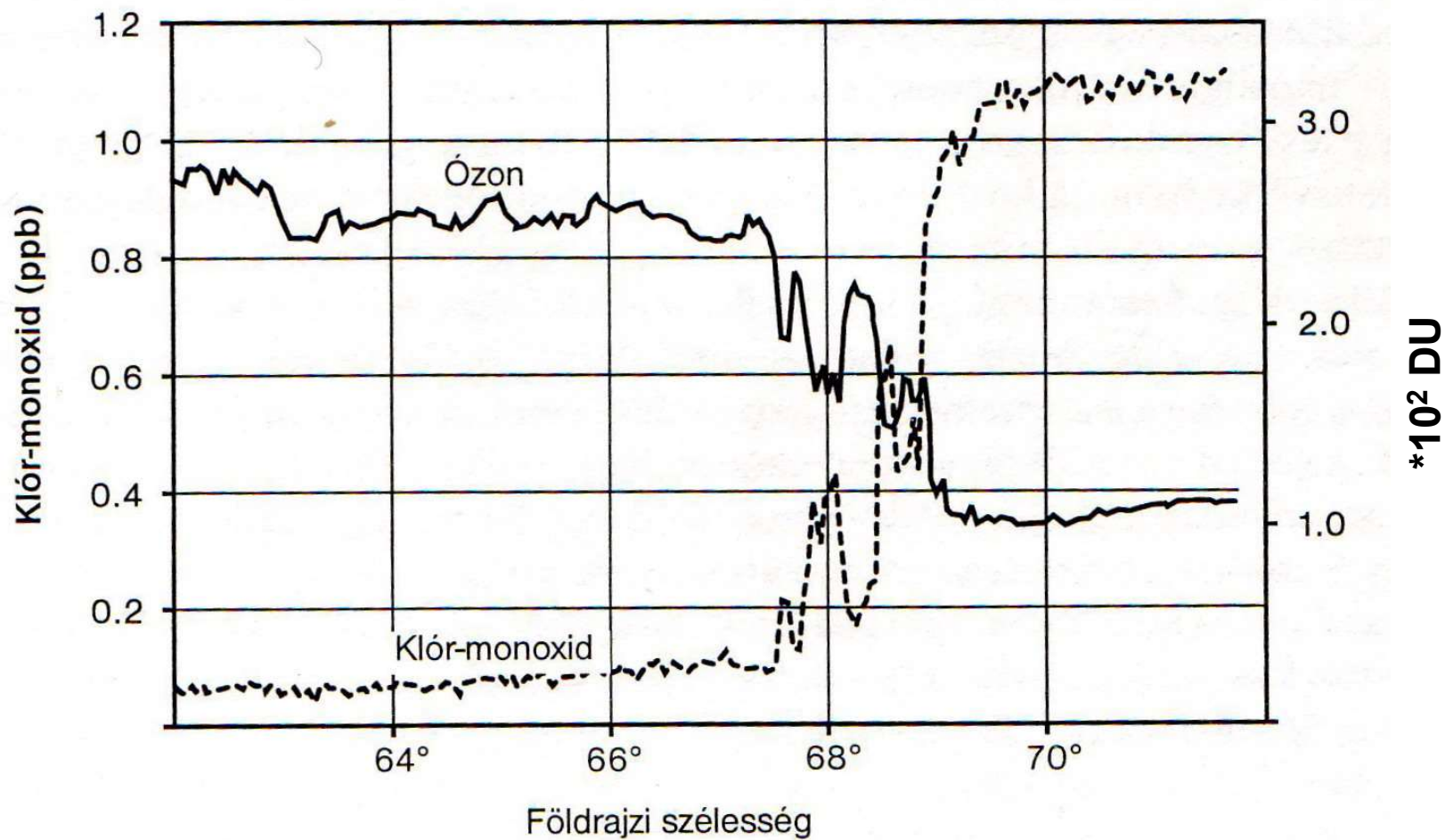
Summary of Reactions

The chlorine atom and the oxygen atom join to form a chlorine monoxide molecule (ClO).

Bizonyíték az ózonlyuk létezésére (1987)

Miért egy lyuk???

- Antarktisz sarkkörü szélörvények
- „Reakcióedény”
- Alacsony hőmérséklet, „jégfelhők” kialakulása → katalizátor
- Antarktisz (sötét) télben ClOOCl dimerek keletkezése és felhalmozódása
- Szeptember-október – antarktisz hajnal → „klórkitörés”

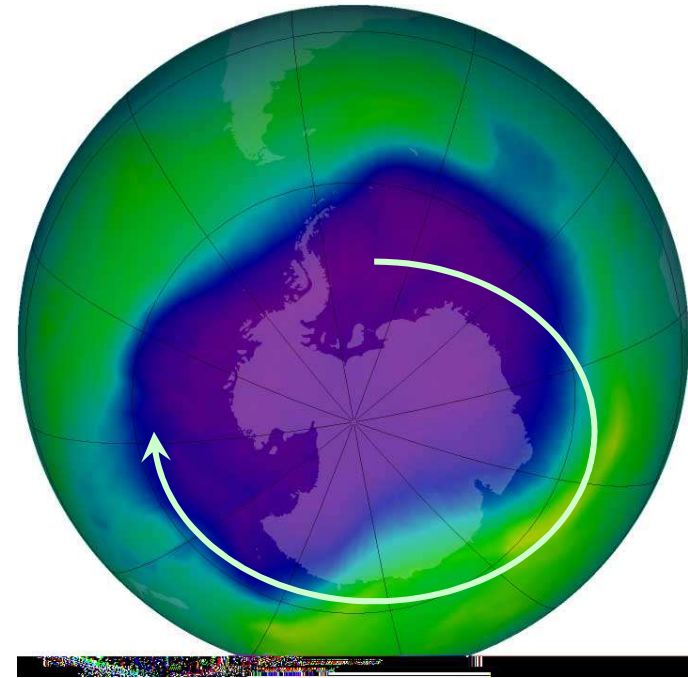
Ózon-koncentráció zuhanás

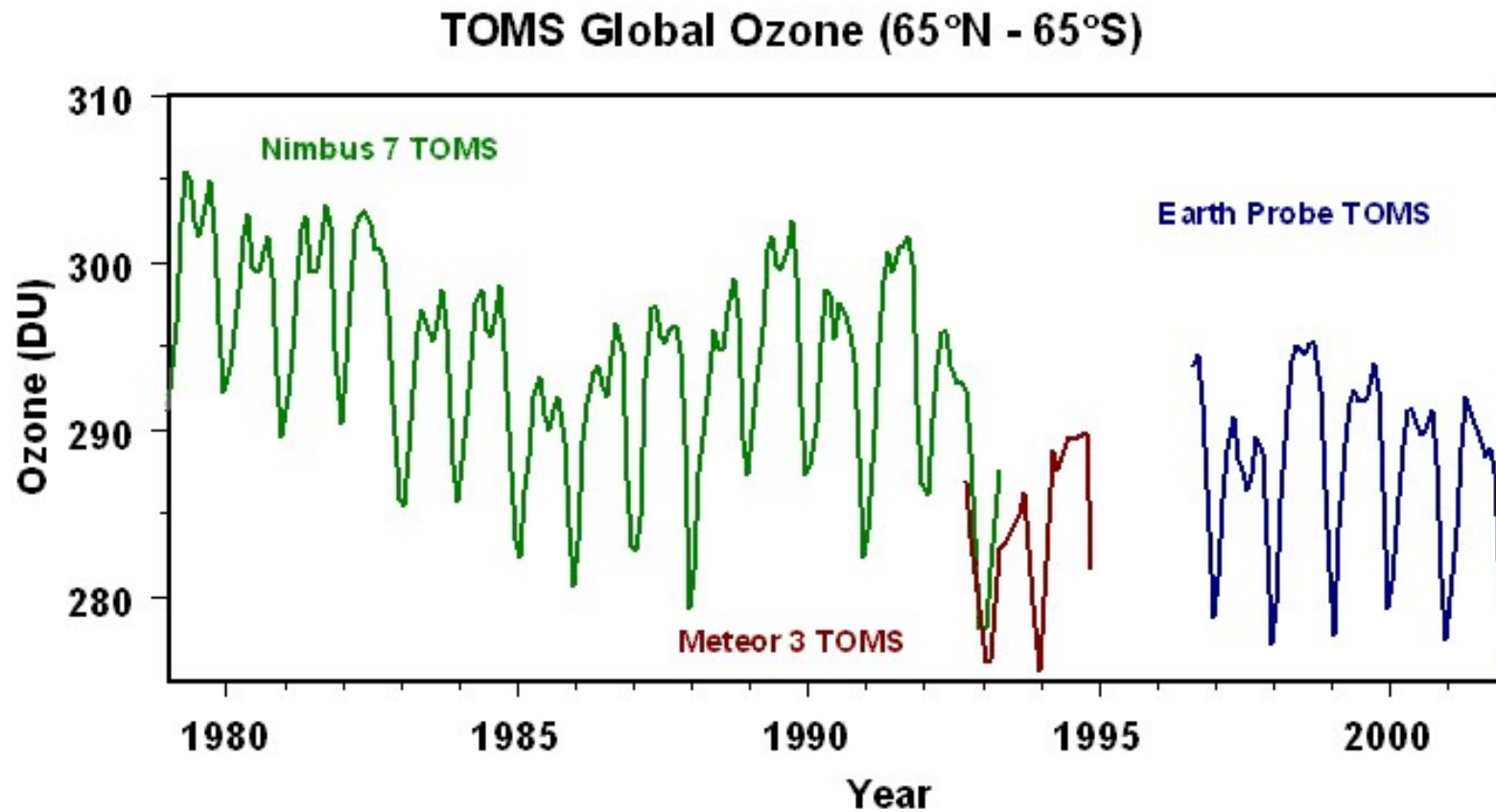
sarkkörü örvény feloszlása,
elkeveredés

globális ózon koncentráció esés

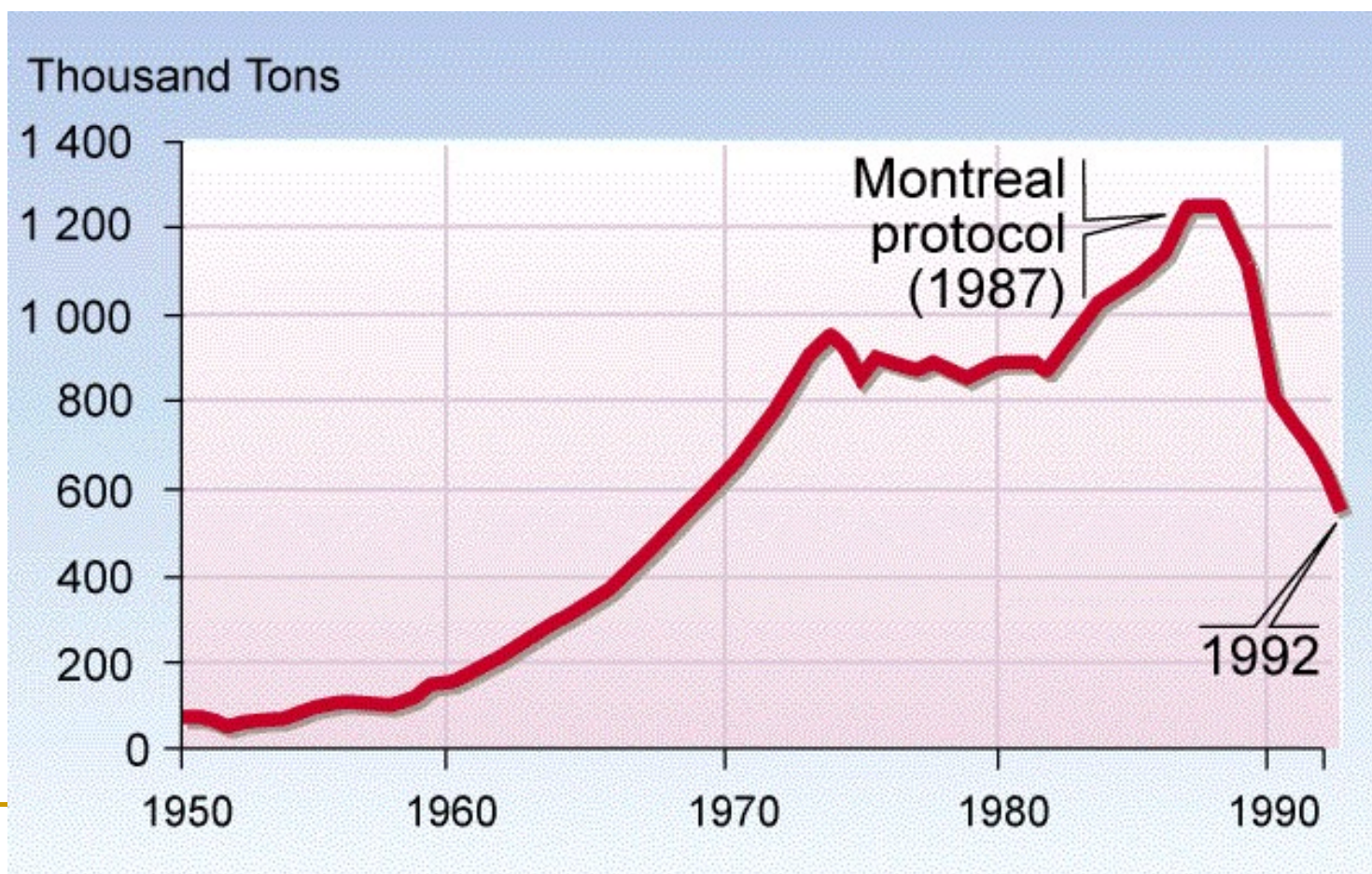

Az ózon koncentrációja az elmúlt évtizedekben

A CFC-k gyártásának megszüntetése

- **1987** – Montreal: Ózon jegyzőkönyv (47 ország)
- **2010** – Minden CFC gyártás megszűnik

Az ózon-történet tanulságai

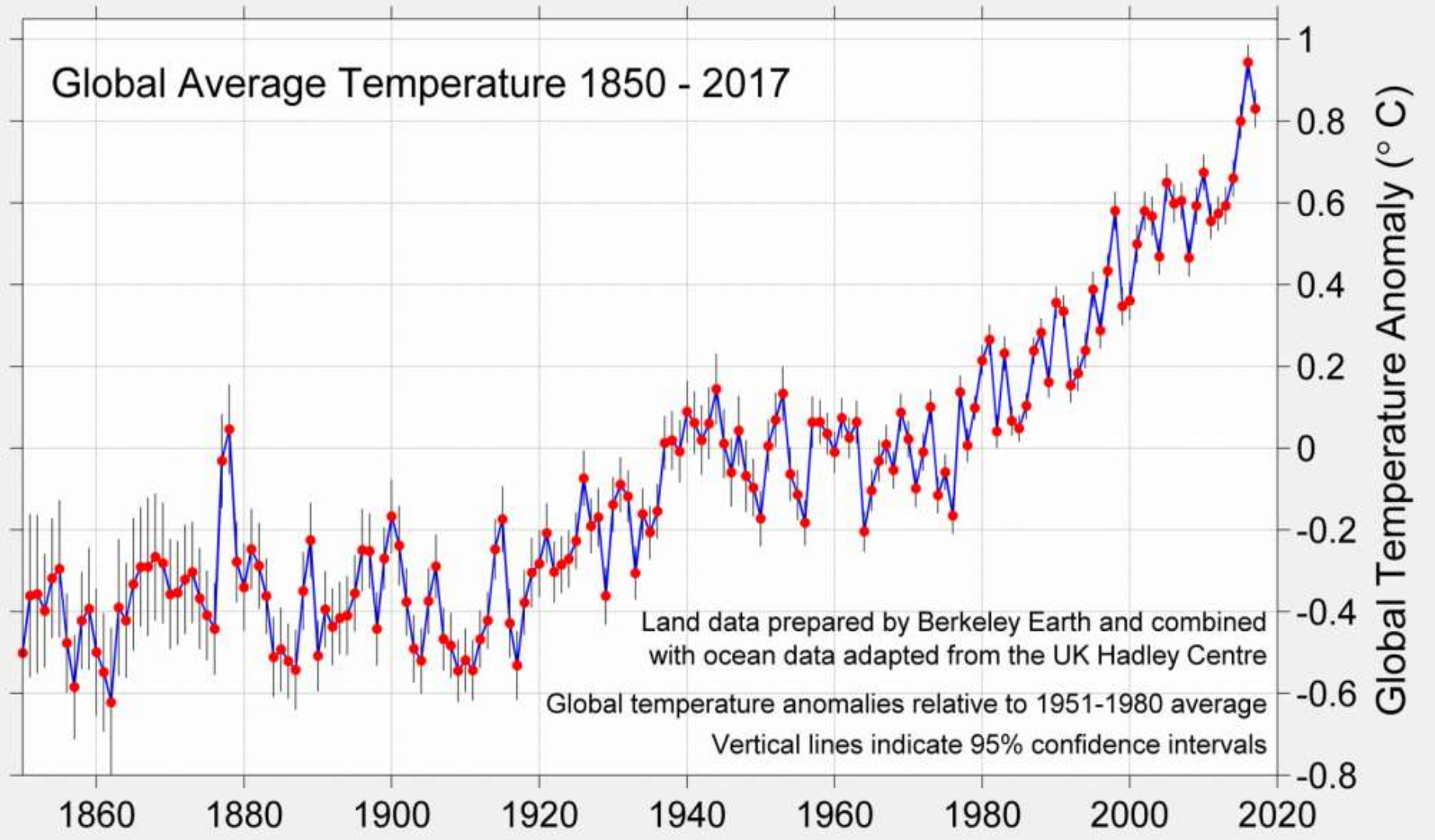
- Elengedhetetlen a környezeti paraméterek folytonos monitorozása
  - A természettudományok feladata a probléma feltárása
  - A műszaki, ill. a gazdaságtudományok és a politika feladata a probléma gyors és hatékony megoldása
  - Az alternatív vegyszerek mellett az újrahasznosítás és gyűjtés is jelentős javuláshoz vezet
  - Az ózonpajzs pusztulása a XXI. század közepéig tovább folyik, a sztratoszféra megtisztulásához további 100 év kell (?) → TEHETETLENSÉG
-

V. Klímaváltozás
A jelen legnagyobb problémája

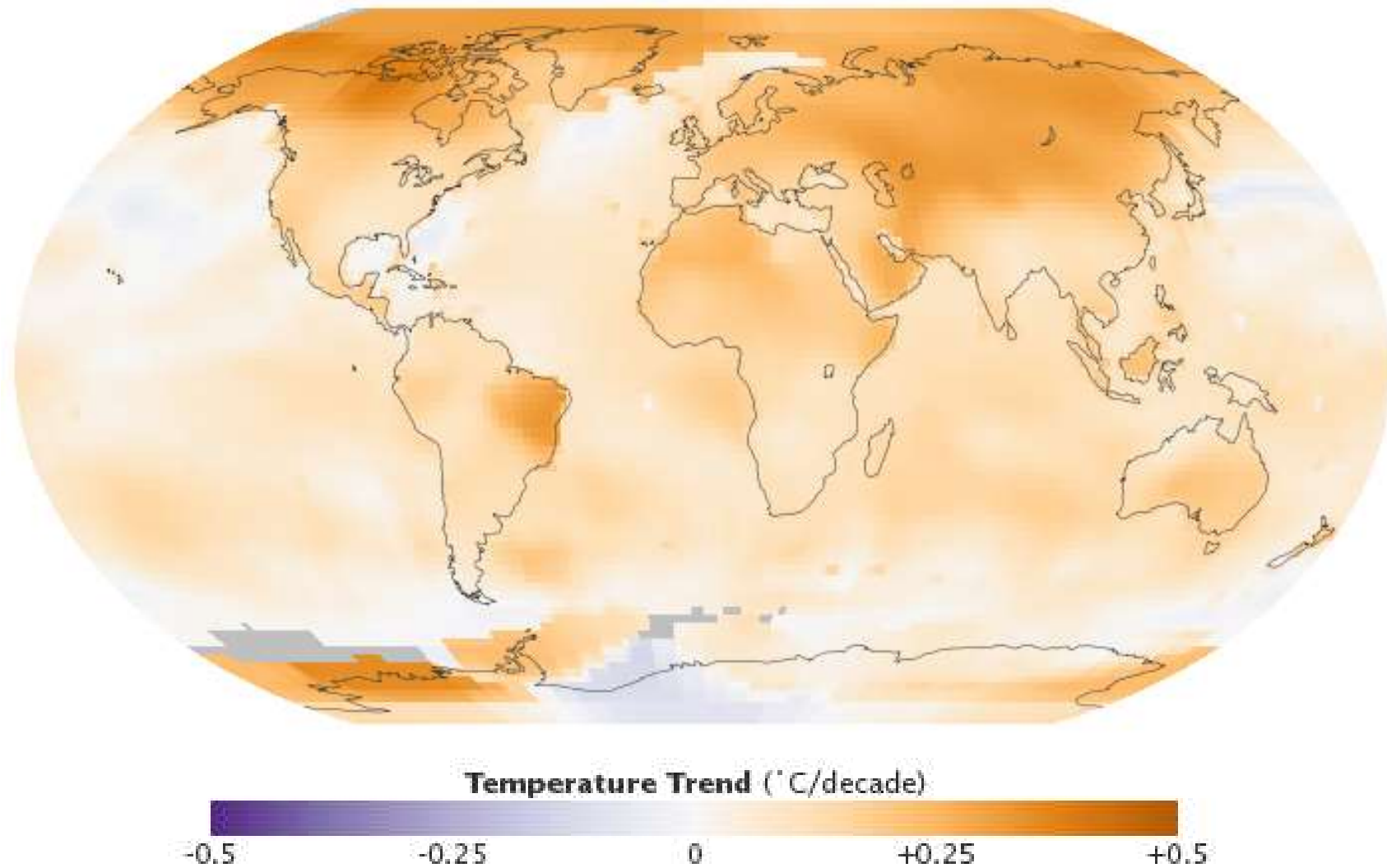
A földfelszín átlaghőmérséklete

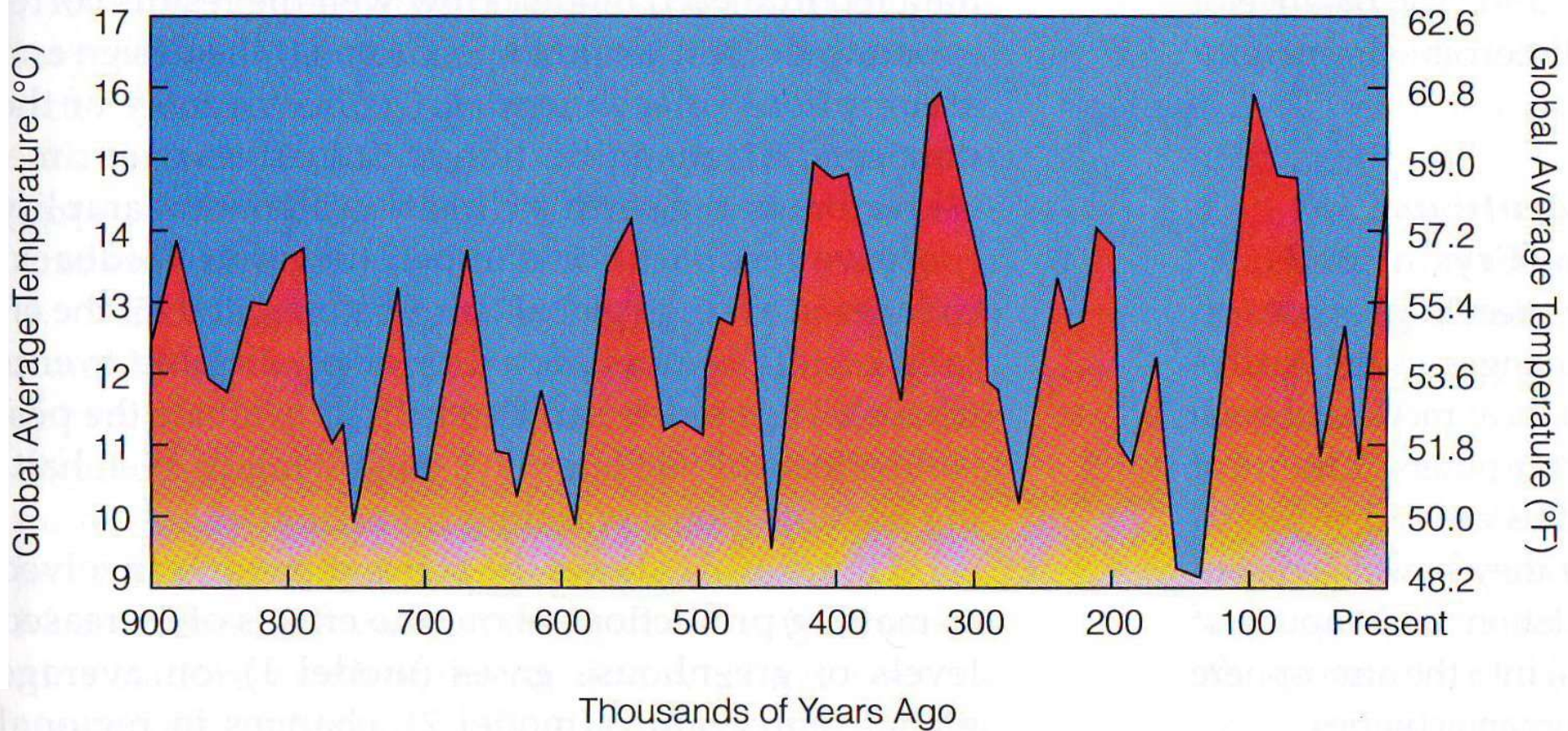

Hőmérséklet-változás 1950-től 2014-ig

Klímváltozások a földtörténet során

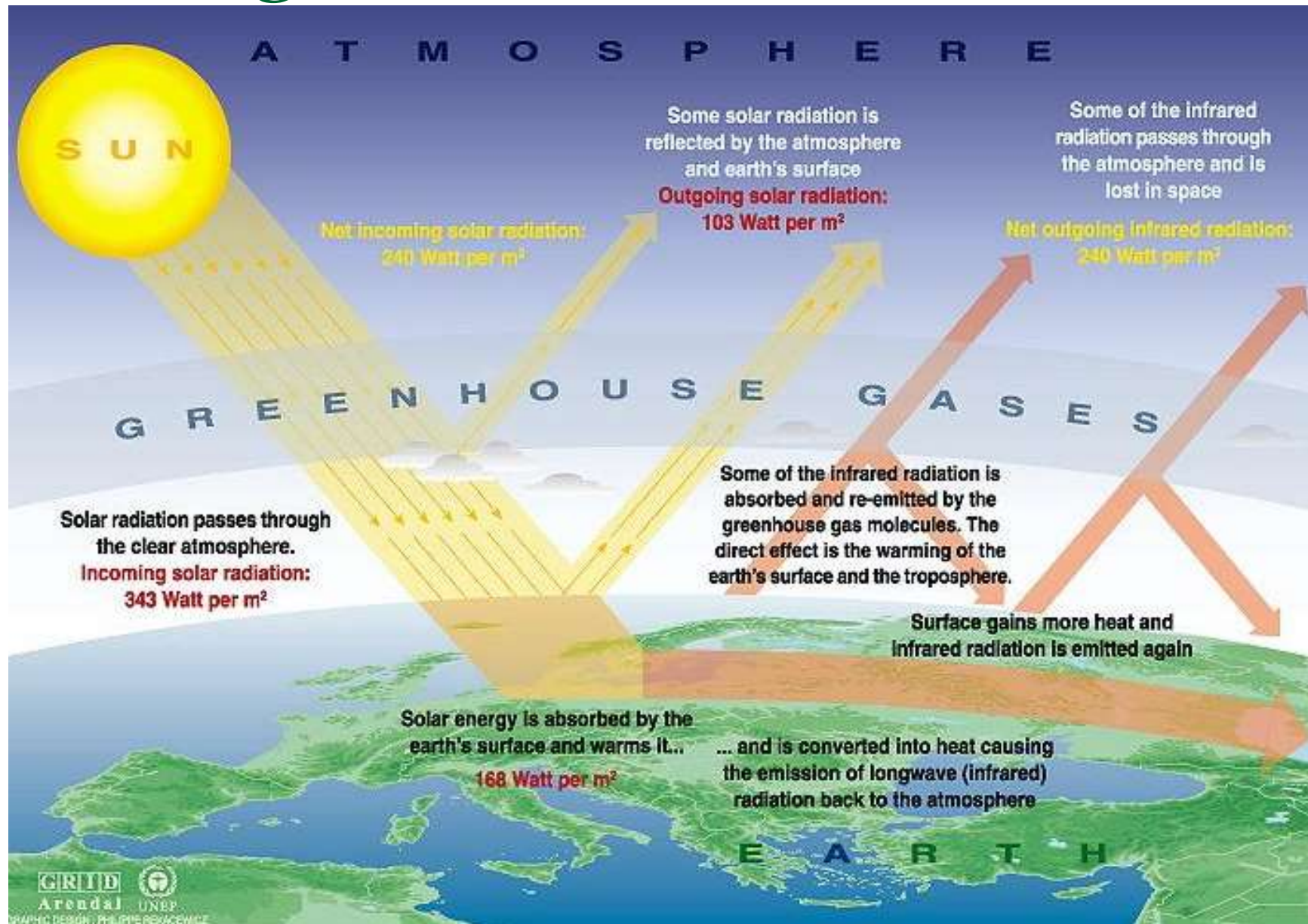

A klímaváltozások fő okai

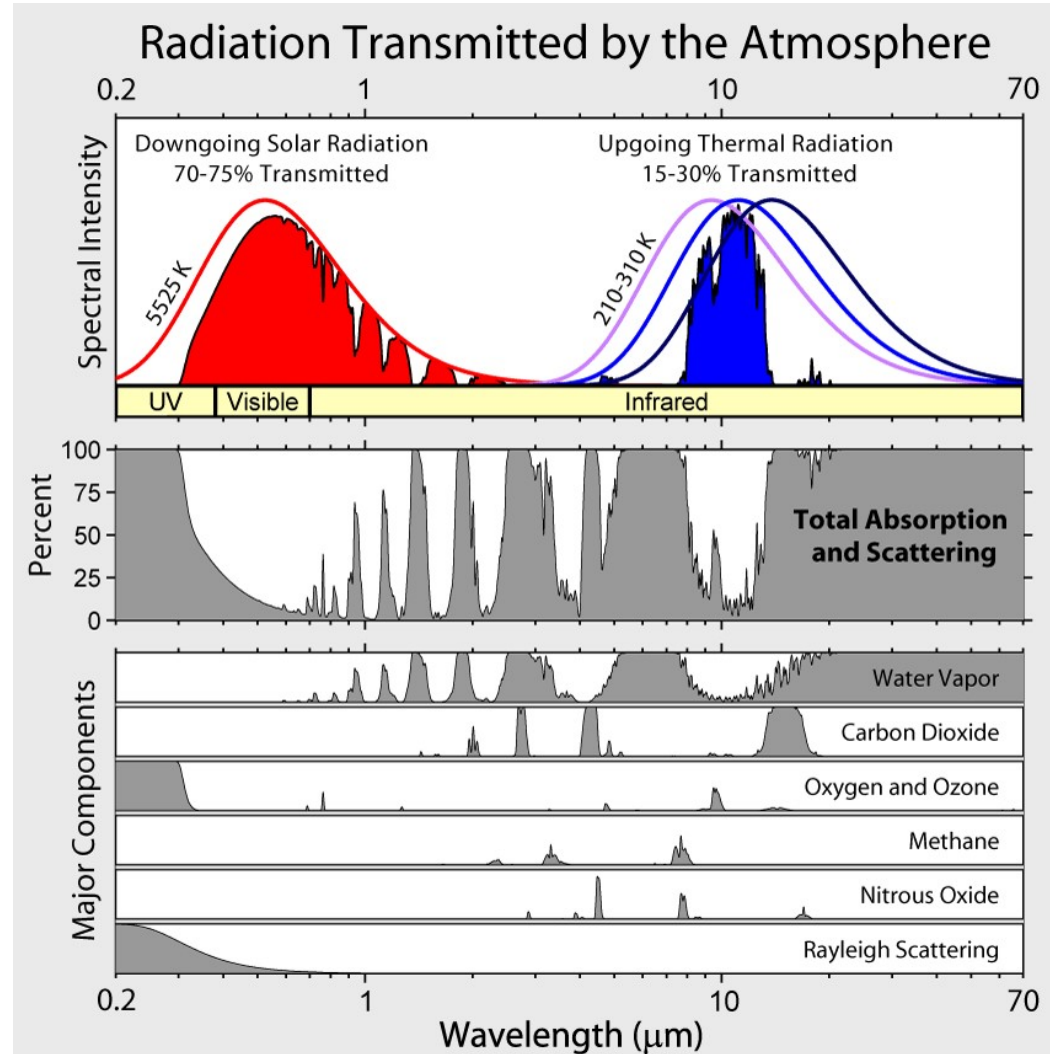
- Csillagászati tényezők
  - Vulkanikus tevékenység
  - Üvegházhatású gázok jelenléte az atmoszférában
-

Az üvegházhatás

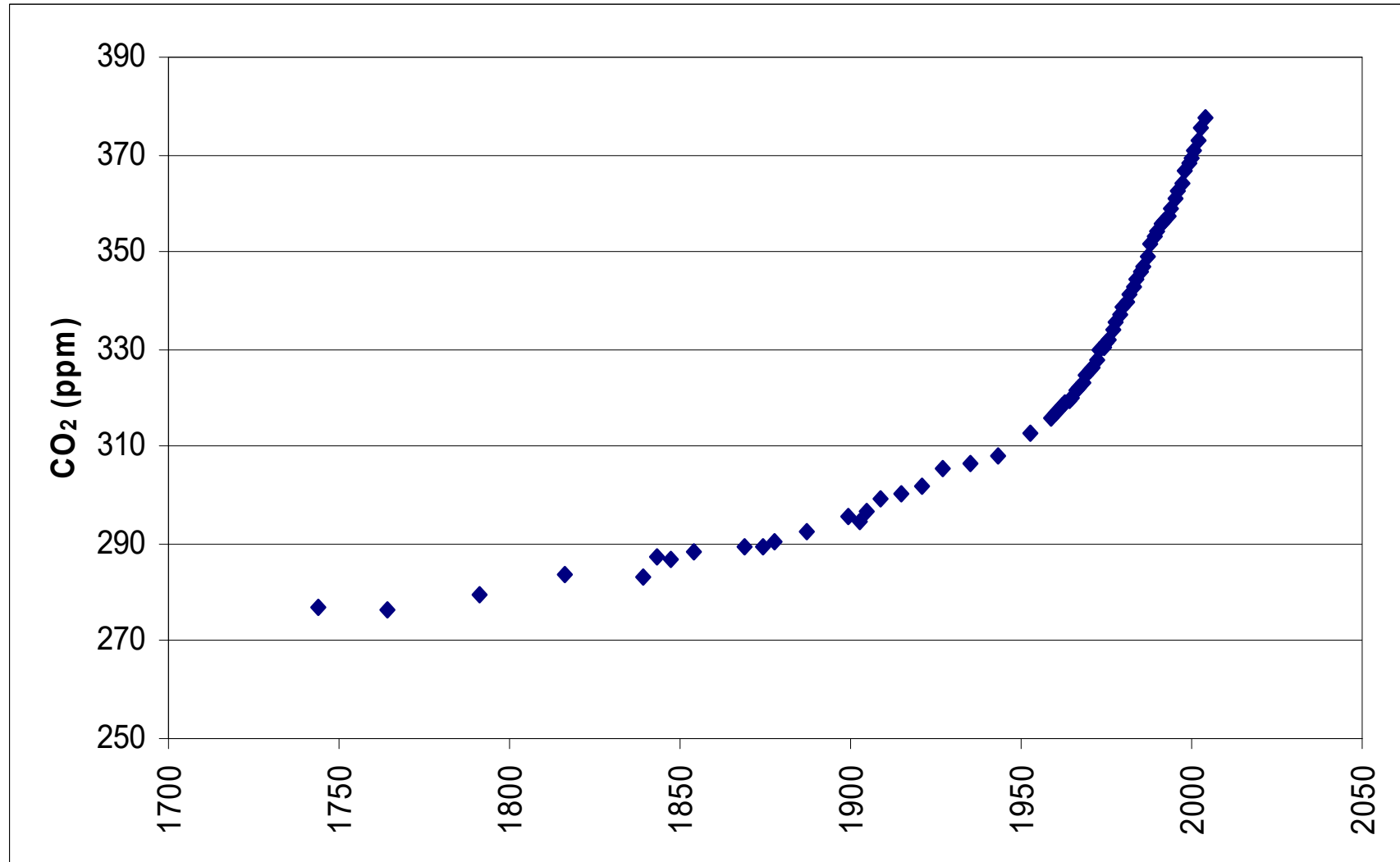

A legfontosabb üvegházhatású gázok

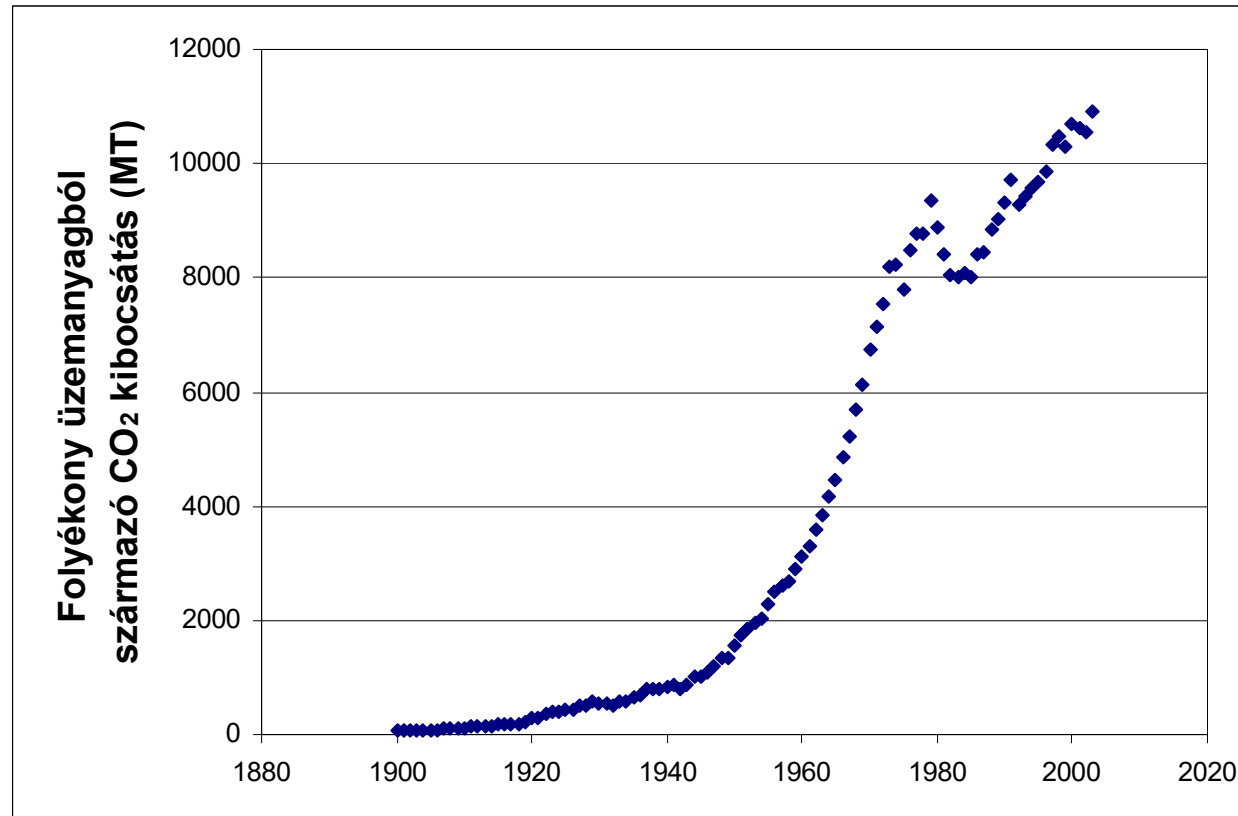
- Vízgőz 36-70%
- CO_2 9-26%
- CH_4 4-9%
- O_3 3-7%

A szén-dioxid koncentrációja az atmoszférában

A jelenkori klímaváltozás valóban antropogén okokra vezethető vissza?

- **ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC):**
„A XX. század közepe óta tapasztalható globális hőmérséklet növekedés nagy valószínűséggel elsősorban az emberi társadalom által az atmoszférába kibocsátott üvegházhatású gázok koncentráció növekedésének tulajdonítható.”

Globális felmelegedés hatásai

- Sarki jégsapkák, gleccserek visszahúzódása
- Tengerszint megemelkedése (1-8 m)
- Óceáni áramlatok változása
- Árvizek
- Szárazság
- Extrém időjárási körülmények
- Fajok pusztulása

Az Éghajlatváltóási Keretegyezmény

- **1992 Rio de Janeiro** – Az Éghajlatváltóási Keretegyezmény (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) megalkotása
    - nemzeti „üvegház leltár” felállítása
    - stratégia kidolgozása az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére
    - Egyetemes cél: az üvegházhatású gázok egy olyan szinten való stabilizálása, amelynek segítségével megelőzhető az emberiség veszélyes beavatkozása az éghajlati rendszerbe
    - A kibocsátást az 1990-es szint alatt kell stabilizálni
  - Az UNFCCC-hez mára csatlakozott gyakorlatilag a világ összes országa
-

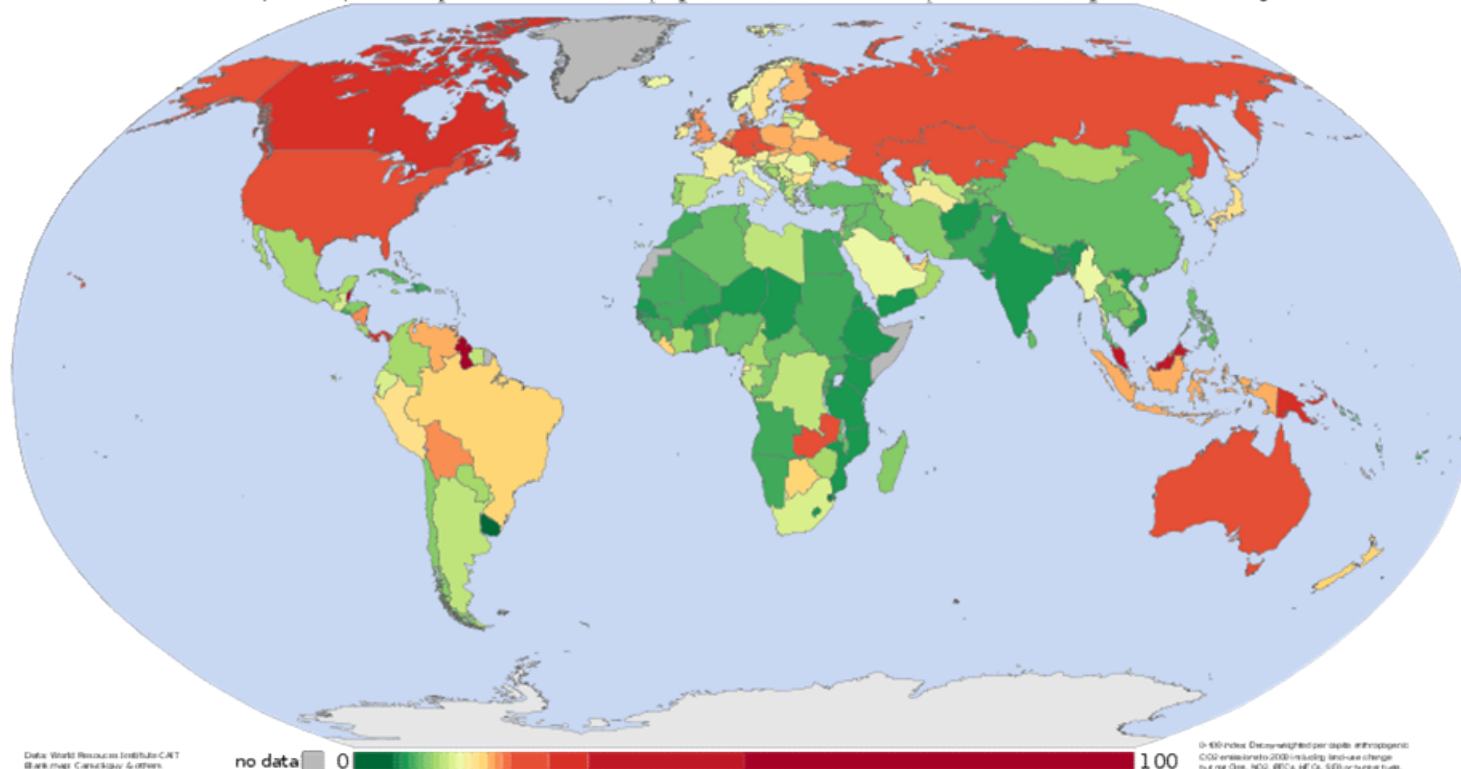
A Kiotói Jegyzőkönyv - 1997

- Az üvegházhatású gázok emissziójának ~5%-kal való csökkentése az 1990-es értékhez viszonyítva a 2008-tól 2012-ig terjedő időszakban.
  - Ez a jegyzőkönyv mellőzésével számolt prediktív értékhez képest 29%-os különbség!!!
  - 2005-ben lépett hatályba, 2007-ig 172 állam, és az EU ratifikálta
  - Az Egyesült Államok aláírta, de nem ratifikálta
  - CO₂-kereskedelem, CO₂ tőzsde
  - EU15 – Összességében 8%-os csökkentés az 1990-hez viszonyítva
  - Magyarország – 6%-os csökkentés a '80-as évek végéhez viszonyítva
-

Üvegházhatású gázok emissziója világszerte

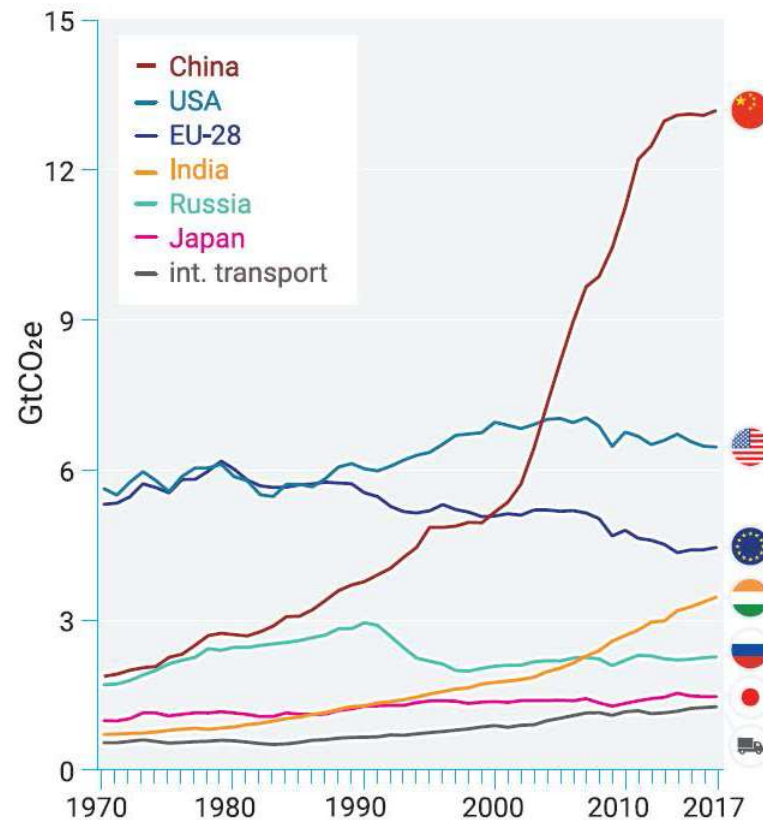
Fő kibocsátók: (2003)	USA	5850 MT/év	Japán	1240 MT/év
	Kína	4069 MT/év	India	1032 MT/év
	Oroszország	1600 MT/év	Magyarország	70 MT/év
Fő kibocsátók: (2014)	USA	5334 MT/év	Japán	1278 MT/év
	Kína	10540 MT/év	India	2341 MT/év
	Oroszország	1766 MT/év	Magyarország	57 MT/év

Per capita responsibility for current anthropogenic CO2 in the atmosphere (including land-use change)

Üvegházhatású gázok emissziója világszerte

Fő kibocsátók: (2003)	USA	5850 MT/év	Japán	1240 MT/év
	Kína	4069 MT/év	India	1032 MT/év
	Oroszország	1600 MT/év	Magyarország	70 MT/év
Fő kibocsátók: (2014)	USA	5334 MT/év	Japán	1278 MT/év
	Kína	10540 MT/év	India	2341 MT/év
	Oroszország	1766 MT/év	Magyarország	57 MT/év

A Kiotói jegyzőkönyv időszaka után

- **2009 – UNFCCC Konferencia, Koppenhága**

„2°C alatt kell tartani a föld átlaghőmérsékletének növekedését”

- **2015 – Párizsi éghajlatvédelmi egyezmény**

„Lehetőleg 1,5°C alatt kell tartani a föld átlaghőmérsékletének növekedését”

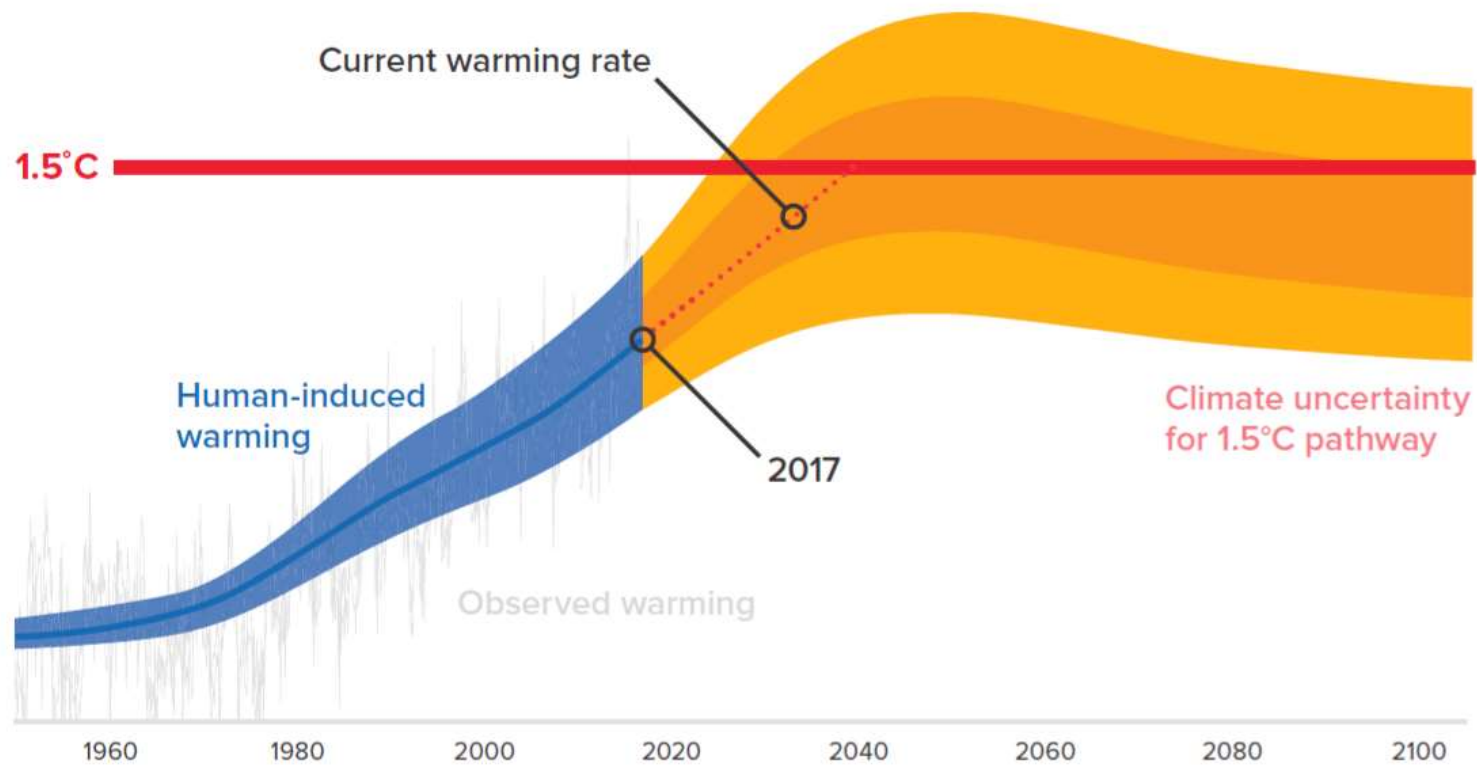
NDC (National Determined Contribution)

- **2019 – Climate Action Summit, New York**

???

Jövőkép

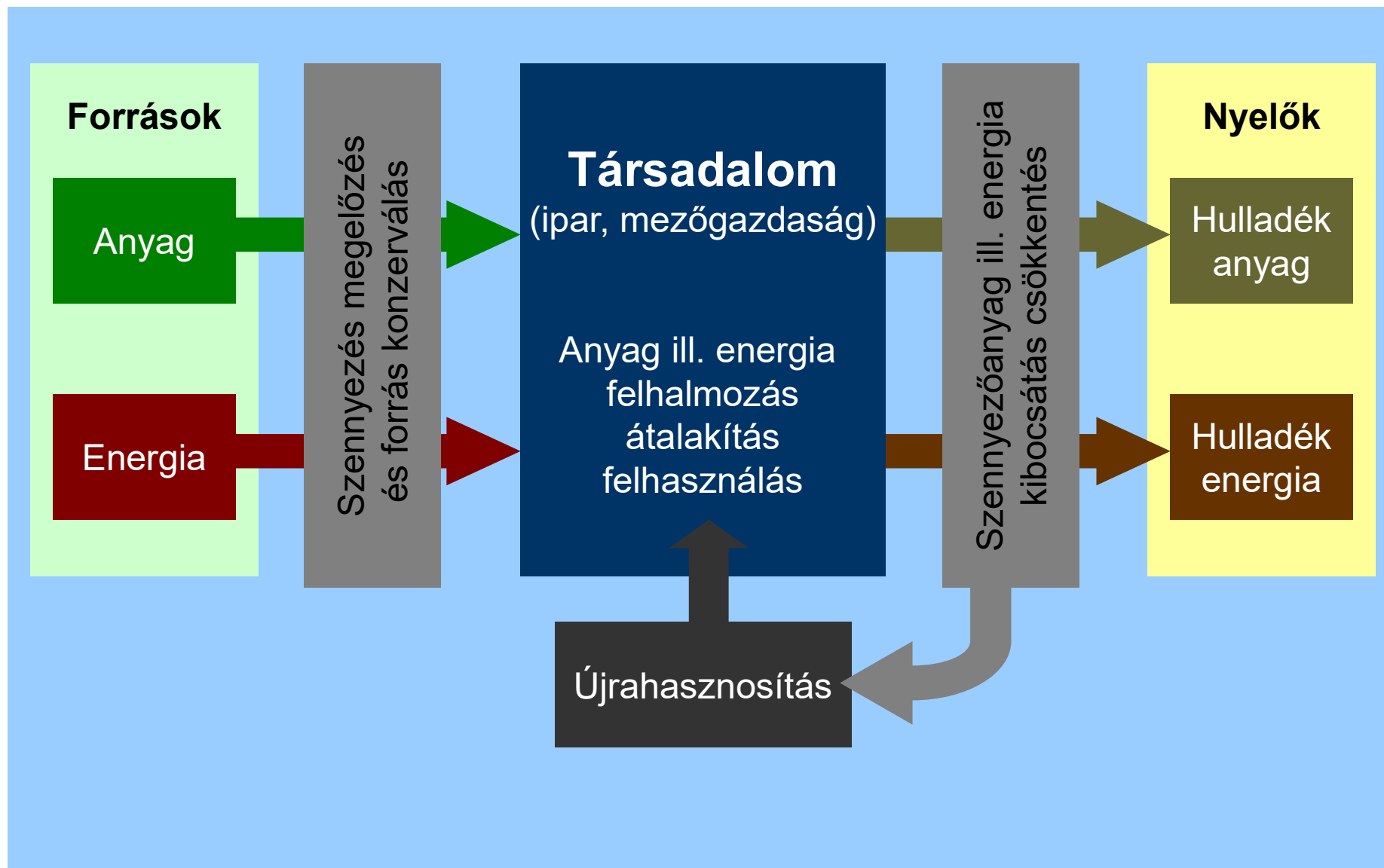
Source: IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C: On current trends, warming will reach 1.5°C above pre-industrial times between 2030 and 2052 (red dotted line). Staying below 1.5°C in 2100 (red/pink projection) will require cuts in GHG emissions of 45 percent below 2010 levels by 2030 and to net zero by 2050.

VI. Energia-kérdés
„A kihívás”

Környezet és társadalom kapcsolata

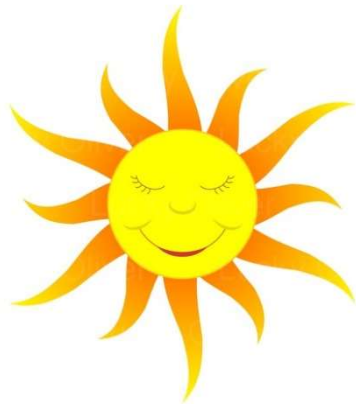

Az természeti erőforrások csoportosítása

Megújuló

napenergia
szél, víz áramlása

Potenciálisan megújuló

tiszta levegő
tiszta víz
termékeny talaj
növények, állatok

Nem megújuló

fosszilis üzemanyagok
fémes ásványok
nem fémes ásványok

Az energia ill. anyag felhasználás fenntarthatósága

- Megújuló erőforrás esetében az a felhasználási sebesség, ami nem haladja meg a vonatkozó erőforrás regenerációs sebességét
- Nem megújuló erőforrás esetében az a felhasználási sebesség, ami nem haladja meg azt a sebességet, amellyel egy megújuló erőforrás helyettesítheti, kiválthatja.
- Egy szennyező esetében az a kibocsátási ráta, amellyel a szennyezőanyag újrahasznosítható, abszorbeálható ill. tárolható.

(Herman Daly)

Fosszilis energiaforrások

- Szén, kőolaj, földgáz és származékaik
  - Jelenleg a világ energiafogyasztásának több mint 80%-át fosszilis energiaforrásokból fedezik
  - Kettős probléma:
    - Üvegházhatás
    - Források kimerülése
(kőolaj 50-80 év, földgáz 160-310 év)
-

Nukleáris energia

- Nem megújuló energiaforrás, viszont az üvegházhatás szempontjából inert
  - Üzemanyag kimerülés predikció: 35-40 év, azonban a hatékonyság jelenleg 0,1-0,2% →→→ 20%
  - Fáradt fűtőelemek elhelyezése/reprocesszálása → jelenleg nem létezik végleges tárolóhely
  - Probléma: „Ha baj van, akkor az nagy” – Csernobil, 1986; Fukushima, 2011 → Zöld szervezetek tiltakozása
  - Fúzió: a jövő zenéje...
-

Megújuló energiaforrások I. - Szélenergia

- Szélturbina → Generátor
- Probléma I: Szélcsend
- Probléma II: Infrahang?
- Probléma III: A tájkép elcsúfítása

Megújuló energiaforrások II. - Vízenergia

- Víz helyzeti energia → Generátor → Elektromos energia
- Probléma: A tájkép elcsúfítása
- Szükséges a megfelelő domborzat
- Bős-Nagymaros
- Árapály erőművek
- Hullám-energiát hasznosító erőművek

Megújuló energiaforrások III. - Napenergia

- Nap által a földre sugárzott energia évente $3,85 \cdot 10^{24}$ J (3,85 YJ)
- Napkollektor: víz melegítése
- Napelem v. napcella: elektromos áram termelése
- Napsütéses órák száma

Megújuló energiaforrások IV. - Bioüzemanyagok

- Biomassza: fa, energiatü, mezőgazdasági hulladékok
- Növényi olajok (napraforgó, repce) észerezése → biodízelt
- Bioetanol ill. egyéb bioalkoholok
- Biogáz

Megújuló energiaforrások V. – Geotermikus energia

- A földkéreg hőmérséklete a Föld középpontja felé haladva növekszik ($\sim 30^\circ\text{C}/\text{km}$)

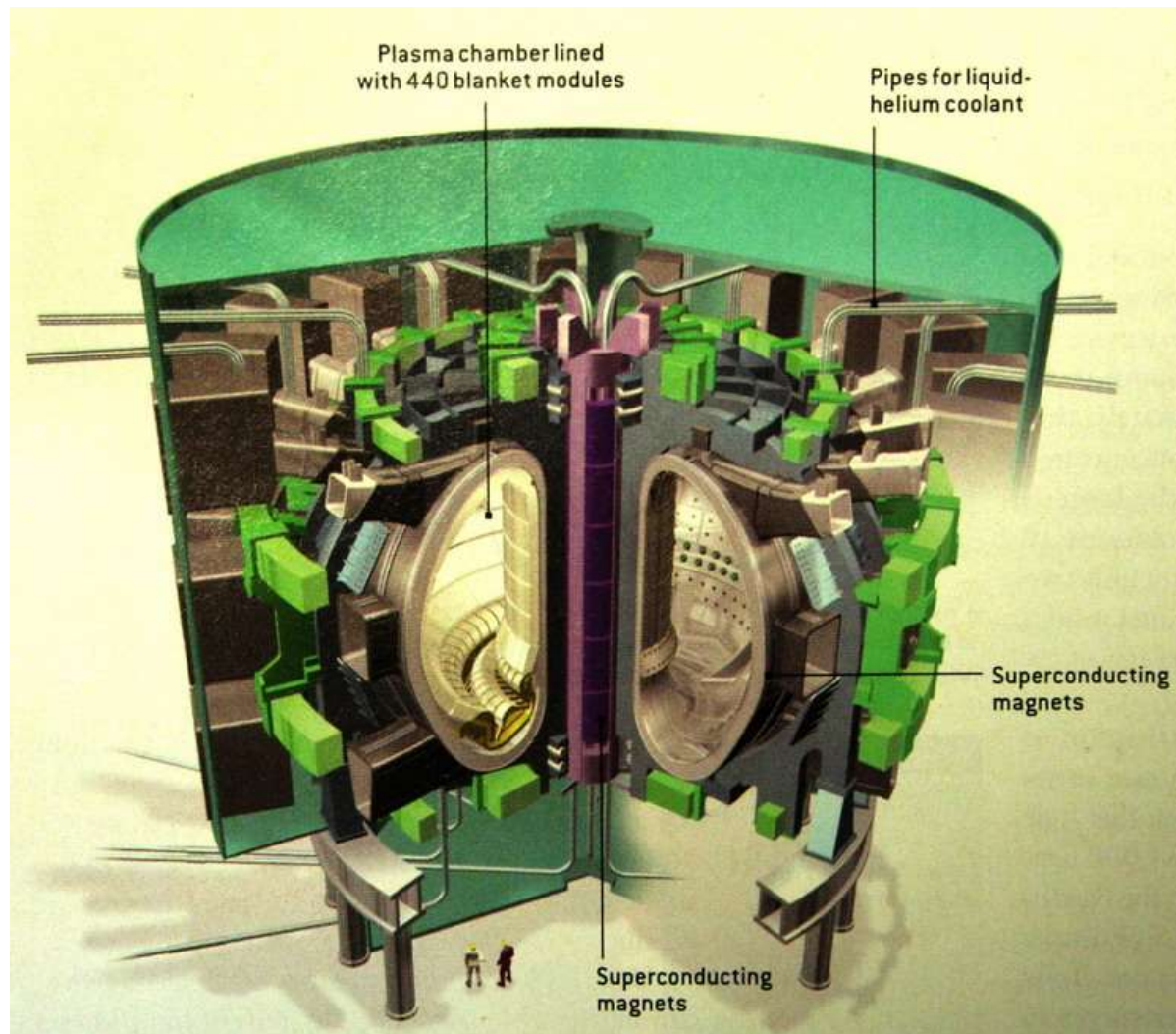
- Energia traszporter:
  - gőz („száraz gőz” $>200^\circ\text{C}$ felett) (dry steam)
  - túlfűtött víz (nagy nyomás, $>180^\circ\text{C}$) (flash steam)

A világ energiafogyasztása (2003 → 2015)

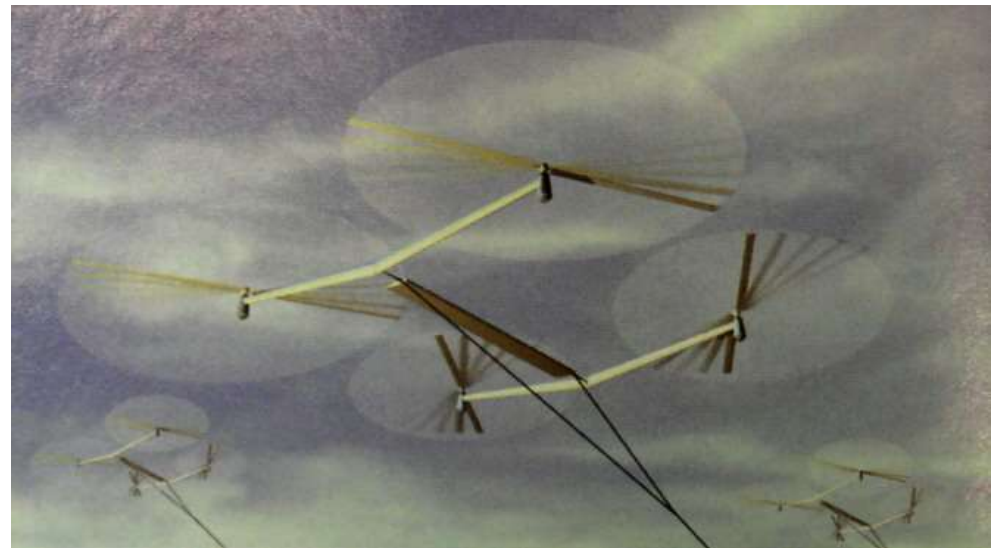
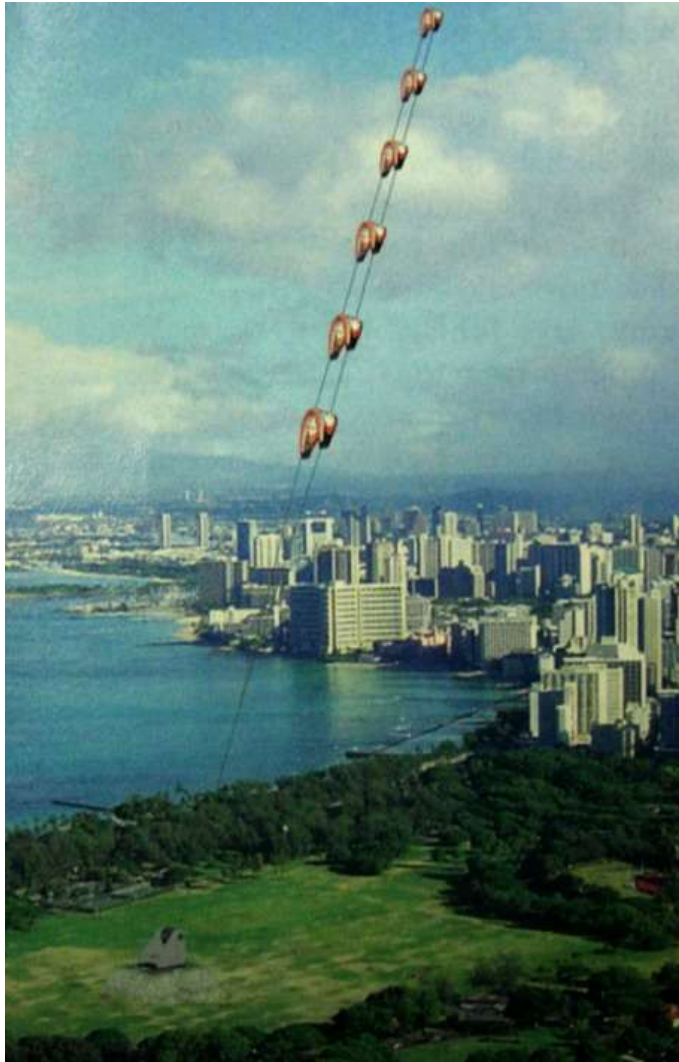
Energiaforrás	%-os hányad a teljes energiafogyasztáshoz viszonyítva	%-os hányad a teljes energiafogyasztáshoz viszonyítva
Kőolaj, olajszármazékok	34,7 → 32,9	80,3 → 85,9
Szén	24,2 → 29,2	
Földgáz	21,4 → 23,8	
Nukleáris	6,5 → 4,4	6,5 → 4,4
Biomassza	10,3	13,2 → 9,7
Víz	2,2	
Geotermikus	0,4	
Biogáz	0,2	
Szél, hullám, ár-apály	0,1	
Teljes energiafogyasztás (ktoe)	10 540 000 → 13 147 000	

A jövő lehetőségei – Fúziós energia

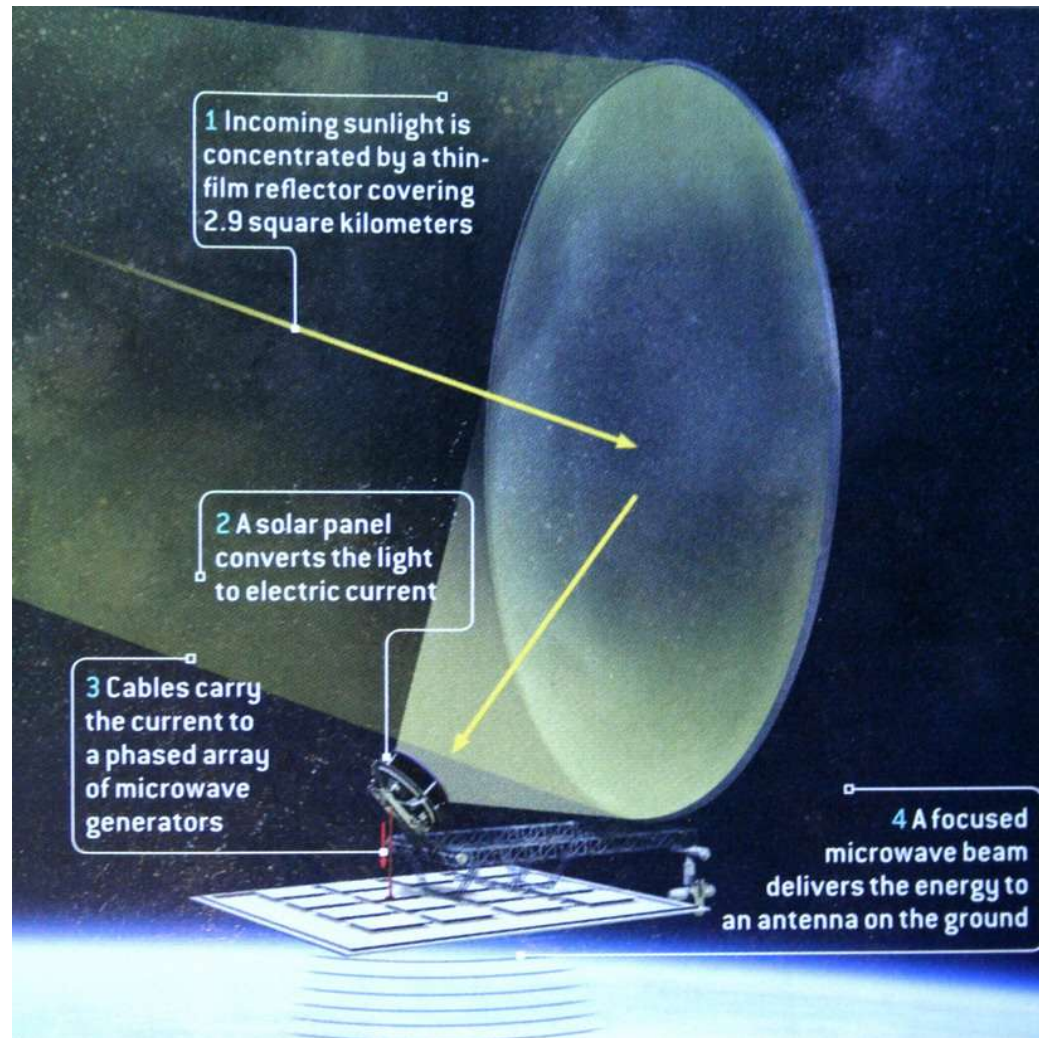
Realitás-faktor: 3

A jövő lehetőségei – Magas-légköri szélenergia

Realitás-faktor: 4

A jövő lehetőségei – Napenergia az űrből

Realitás-faktor: 3

A jövő lehetőségei – Hidegfúzió

Realitás-faktor: 1

A jövő lehetőségei – Anyag-antianyag reakció

Realitás-faktor: 1

Felhasznált irodalom

- J. Gleick, Káosz, egy új tudomány születése, Göncöl Kiadó, 1999
  - D.H. Meadows, D.L. Meadows, J. Randers, W.W. Behrens, The Limits to Growth, Pan Books Ltd., 1972
  - D.H. Meadows, D.L. Meadows, J. Randers, A növekedés határai harminc év múltán, Kossuth Kiadó, 2005
  - Scientific American Special Issue 2006 September, Energy Future Beyond Carbon, Scientific American Inc., 2006
  - K. Sigmund, Az élet játéka, Akadémiai Kiadó, 1995
  - K. Simonyi, A fizika kultúrtörténete, Gondolat Kiadó, 1986
  - G. Tyler Miller, Environmental Science, Working with the Earth, Wadsworth Publishing Co., 1999
  - G. Vogel, H. Angerman, Biológia SH Atlasz, Springer Hungarica, 1992
  - <http://earthtrends.wri.org>
  - <http://mdgs.un.org>
-